

Welcome to Marlboro Country.

EN RÖKFRI GENERATION

ANTI-RÖKARE HOTAS MED ÅTAL AV PHILIP MORRIS

Den internationella tobaksmastodonten Philip Morris hotar En Rökfri Generation med stämning. Anledningen kan du se här ovan - en kampanj mot rökning i vilken Philip-Morris-ägda cigarettmärket Marlboro får stå som affischsymbol för tobaksbrukets dödshot. Lary vill, lika litet som En Rökfri Generation, låta sig styras av vad internationella tobaksjättar tycker. Därför återger vi den affisch som irriterar Philip Morris men som ger en allvarlig tankeställare kring tobaksproblemen.

Lary

Manusstopp nästa n:r
10 maj 1994.

Årgång 22 - N:r 1-1994

Ansvarig utgivare o red:
Elof Bystedt.

I redaktionskommittén:
Elof Bystedt o. Elise Lindqvist

Utgiven av
Svenska Laryngförbundet.

Redigering: Stockholmskonsult,
Folke Eriksson AB

Tryckt hos Enskede Offset.

LARY

- är en tidskrift för

o laryngektomerade - de som
fått struphuvudet bortopererat

o hemilaryngektomerade - de
som fått ena stämbandet bort-
opererat

o glossektomerade - de som
fått delar av eller hela tungan
bortopererad

o de som genomgått liknande
operationer i munhålan

DE VAR INTE DIETISTER

I förra numret av Lary presenterades två deltagare i en kurs på Rosenön - Lilian Andersson och Mari Johansson - som dietister. Det var fel. De två deltagarna kom i stället från gruppen Cancer-kompisar i Göteborg.

SVENSKA LARYNGFÖRBUNDET

- har läns- och regionföreningar
verksamma över hela landet

- har kontakt med motsvarande
förbund i andra länder

- har förtroendeanslutna läkare,
tandläkare, logoped, kuratorer
och dietister

- är en av huvudmännen i *Cancerfonden*,

- tillhör *Handikappförbundens
Centralkommitté*

- finansieras genom medlems-
avgifter och anslag bl.a. genom
*Statens Handikappråd (statligt
organisationsstöd)*

- har instiftat *Laryngfonden*,
som bl.a. ger rehabiliterings-
stöd till laryng-, hemilaryng- och
glossektomerade

- arbetar för lika rätt till behand-
ling, vård och rehabilitering
samt för social trygghet

- värnar om laryng- hemilaryng-
och glossektomerades intres-
sefrågor

- utger tidskriften *Lary*

Konsulent, Malmö:

Gull-Britt Mårtensson, Dalaplan
5 A, 214 28 Malmö.
Tel. 040-92 43 42

KANSLI

Postadress:
Barks väg 14, 170 73 Solna
Besöksadress:
Barks väg 14, (Bergshamra),
Solna
Telefon:
08-655 83 10, 08-655 83 20.
Texttelefon: 08-655 43 20
Telefax: 08-655 46 10
(OBS: Ovanstående adresser
och telefonnummer gäller även
Tidskriften Lary och *Laryng-
fonden*)
Telefontider:
Månd-fred 09.00-12.00 samt
13.00-15.00. Övriga tider au-
tomatiskt telefonsvar på 08-655
83 10 och 08-655 83 20.
Postgiro: 851754-2
Bankgiro: 57903-3573

Förbundets kontaktpersoner:

Förbundsordförande Elof
Bystedt, Kornvägen 4,
145 71 Norsborg
Tel. 08-531 717 88
samt mobil. 010-215 74 75 och
010-271 41 57.

Kassaförvaltare Bo Persson, Ö.
Hantverksgatan 20 A, 831 36
Östersund.
Tel. 063-12 30 41.

Tidskriften Lary:

Adress och telefon, se ovan
under kansli.

Laryngfonden:

Samma adress som Laryngförbundet
Tel. 655 40 01. Tel-tid 10-14.
(Övrig tid telefonsvarare)
Postgiro 918258-5
Bankgiro 5793-0661

LARYNGFÖRBUNDETS LÄNS- o. REGIONFÖRENINGAR - kontaktpersoner:

ESKILSTUNA: Per Lindell, Levins gränd 2 (2 tr)
644 32 Torshälla. Tel. 016-35 51 35

FALUN: Holger Andersson, Rådmanvägen 27,
791 61 Falun. Tel. 023-160 95

GÄVLE: Siv Baglien, Oxtorget 1 B, 826 00 Söderhamn.
Tel. 0270-164 59

GÖTEBORG: Eric Hermansson, Gitarrgatan 1,
421 41 V:a Frölunda. Tel. 031-47 87 63

HALMSTAD: Åke Karlsson, Betelvägen 10,
302 30 Halmstad. Tel. 035-10 21 23

LINKÖPING: Nils Björck, Mårdstigen 4,
590 30 Borensberg. Tel. 0141-410 46

LUND: Erik Ohlsen, Tordönsvägen 4 I, 222 27 Lund.
Tel. 046-13 14 05

STOCKHOLM: Rune Emterborn, Sköndalsvägen
114 (IV), 128 68 Sköndal. Tel. 08-93 87 58

SUNDSVÄLL: Björn Edlund, Bruksvägen 8 B,
873 30 Bollstabruk. Tel. 0612-212 15

UPPSALA: Rune Wiklund, Ynglingagatan 5,
753 34 Uppsala. Tel. 018-26 18 56

VÄSTERÅS: Rolf Lundevall, Klockartorpsgatan 26 C,
723 44 Västerås. Tel. 021-14 30 73, eller
Bjarne Johansson, Axel Oxenstiernás gata 42,
724 73 Västerås. Tel. 021-35 45 60.

ÖREBRO: Laryngfören. i Örebro län, Per-Arne Herbertsson,
Eklundavägen 9-15 E, 702 17 Örebro. Tel. 019-57 18 86

Agneta Sjödin berättar Så slutade jag röka

Det är inte lätt att vara rökare när man är programledare tillsammans med en person vid namn Gunde Svan.

Agneta Sjödin, Gundes radarpartner i TV 4-succén "Fångarna på fortet", kastade in cigarettpaketet redan efter några veckor:

– Gunde läg på mig precis hela tiden, berättar Agneta. Dessutom fick jag dåligt samvete bara av att se en så frisk och hälsosam människa som Gunde. Till slut fick han mig att lova att sluta i ett svagt ögonblick. Sedan kunde jag inte dra mig ur.

Agneta Sjödin, som nu varit rökfri i nio månader, drog sina första bloss som 14-åring i hemstaden Hudiksvall.

– Det var väl för att vara tuff som alla andra, förstås. Naturligtvis var det idiotiskt. Ingen fattar ju varför de börjar röka. Bästa sättet att sluta är att aldrig börja!

Genom åren har 25-åriga Agneta försökt sluta 3–4 gånger, men alltid börjat om igen. Den här gången valde hon att simpa i samband med att "Fångarna på fortet" åkte på inspelningsresa till Frankrike.

– Ett bra tips är att sluta när man byter miljö, jobb, bostad eller något annat, säger Agneta. Det är lättare när folk inte vet att du röker. Rökningen är ju trots allt ingenting annat än en dum vana.

Under den hektiska inspelningsresan i Frankrike klarade sig Agneta bra utan cigaretterna. Den svåraste perioden kom när hon återvände till Stockholm, och till sina invanda miljöer.

– Särskilt ute på krogen var det jättejobbigt ibland, minns hon. Några gånger fick jag faktiskt se folk blåsa rök på mig. Däre-

mot gick det lättare hemma och på jobbet. Jag är tillsammans med en kille som inte röker, och på jobbet är det bara en enda av 40 personer som är rökare!

Efter nio månader känner Agneta Sjödin inget som helst sug efter cigaretterna – trots att hon rökt ett paket om dagen i tio års tid. Numera tänker hon knappt på cigaretter. Rökare blir hon aldrig mer.

– Nej, jag kan knappt fatta att jag bara för ett år sedan kunde börja dagen med en cig. Det är ju som om man inte gillar livet. Först nu kan jag också känna hur ofräscht rök luktar – och hur ofräscht det ser ut. Som rökfri har Agneta också fått uppleva en rad positiva förändringar i sitt utseende och sin hälsa.

– Lukt- och smaksinnet har blivit bättre, och jag har fått bättre röst, vilket är viktigt för mig i mitt yrke. Dessutom har jag fått mycket bättre hy – även om den först blev sämre när alla gifter skulle ut ur kroppen!

AGNETA SJÖDINS TRE TIPS FÖR DEN SOM SKALL SLUTA RÖKA:

- Sluta i samband med att du byter miljö eller vanor.
- Sluta tillsammans med någon annan – eller lova någon att du ska sluta. Då får du någon som stödjer och sätter press på dig.
- Bli TV-kändis. Då vågar du inte börja igen om du en gång slutat.

En Rökfri Generation
 Box 19122, 104 32 Stockholm. Telefon 08-10 93 00. Fax 08-10 17 80

DETTA ÄR EN RÖKFRI GENERATION

En politiskt och religiöst fristående organisation, bildad 1979.

Syfte & mål: Att informera och inspirera barn och ungdom att välja en tobaksfri livsstil.

Målgrupp: I första hand åldrarna 11–16 år, i andra hand åldrarna 0–18 år.

Verksamhet: Opinionsbildning, information och aktiviteter i skolor och bland medlemmar.

Antal medlemmar: Cirka 2 500 sponsorer, 3 000 ungdomar samt 2 500 vuxna privatpersoner.

Omsättning: 10 miljoner kronor.

Finansiering: Sponsorbidrag från näringsliv, privatpersoner, stat, kommun, landsting, fonder och stiftelser.

Antal anställda: Totalt 35, varav 5 vid kansliet.

"Efter 60 år smakar äntligen köttbullarna som dom ska"

66 år och rökt sedan 7. Då är det inte lätt att lägga av. Men Bengt Jansson i Uddevalla har klarat det - åtminstone sedan några månader tillbaka. Med kval men utan återfall.

- En starkt sporre är att köttbullarna äntligen smakar som köttbullar ska, säger Bengt. Det är naturligtvis ett motiv så gott som något.

- Men annars är det lika mycket kval som lycka. Hoppet är att jag vid 66 års ålder skall ha skaffat mig så mycket förnuft att det här håller.

□ VI PLOCKADE FIMPAR

- Vi var smågrabbar som i flock ägnade oss åt att plocka fimpar. Själv var jag sju vid debuten. Och inte fanns det någon veckopeng att köpa röka för - men fimpar fanns ju litet här och var.

- Spänning och oförstånd, naturligtvis. Vara "vuxen" nog att röka... Ett "vuxenskap" som kostat mej, som så många andra, pengar och hälsa.

□ STRESSEN HJÄLPTE TILL

- Inte blev det bättre genom att jag såg till att ha ett stressigt jobb. Många arbetsdagar började vid femsnåret och kunde pågå till midnatt, berättar Bengt för Lary.

Men mest av allt var det tobaken som styrde livet. Första blöset så fort man öppnade ögonen på morgon, sista just då man skulle sova. Och däremellan också, då det föll sig...

- Under en arbetsdag på sådär ett tjog timmar hinner man faktiskt utan större besvär att konsumera någonstans mellan 60-80 cigaretter.

- Egentligen är det väl ett herrans under att man med en sådan livsföring har fått bli 66, men det är en krasslig 66-åring det här, som offrat sitt på tobaksaltaret.

□ KÄRKLKRAM, DÅLIGT HJÄRTA, FÖRSTÖRDA LUFTRÖR...

- Gu'vetallt jag dras med. Kärklampen och det dåliga hjärtat är väl huvudorsakerna till att jag inte ens klarat gå i trappor senaste åren.

Att läkarna sagt ifrån om mitt röka - ja, det var länge sedan.

- Men nu är det som sagt gjort. Jag har glatt min hustru och min kropp med att säga nej tack då rökarmen skriker. Men säg inte till någon som vill sluta att det är enkelt.

- En och annan kola går det åt, till den nytta det nu kan vara. I varje fall magrar jag inte av dom. Men jag menar nog att viljan, motivationen - och framstegen i fråga om välbefinnande - är det som avgör hur det skall gå, säger Bengt.

- Så är det faktiskt så - det må erkännas - att mitt arbete med för-säljning av brevmärken för La-ryngfonden och vad jag fått lära mej om cancer och rökning genom det här, egentligen är den viktigaste hjälpen på vägen.

□ LUKT OCH SMAK OCH ORK TILLBAKA

- Belöningarna har redan börjat komma. Smak och lukt har redan kommit tillbaka och den förskräckliga dygnet-runt-hostan släpper så sakteliga. Och jag har bytt rost mot röst vilket både jag och min omgivning redan observerat med glädje.

- Nu tycker jag att det luktar minst sagt pyton i det gamla rökrummet hemma. Hustru, hon ser emellertid nöjd och glad ut, vädrar, myser och står i. Och jag börjar så sakteliga klara av kortare trappor.

- Men det är klart - skadorna sitter djupt, och varje förbättring känns som ett litet underverk.

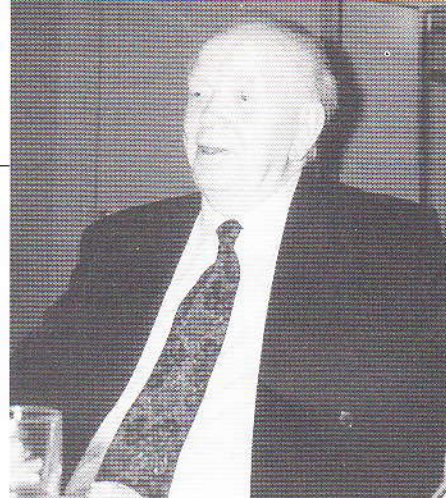
- Men stick aldrig under stol med hur jobbigt det kan vara att befria sig.

□ SOM MARDRÖMMAR

- Tro det eller inte, men jag drömmer att jag röker, och drömmen är så verklig att om jag vaknar så letar jag efter fimpen i sängen för att kolla att det inte skall ta eld i sängkläderna.

- Då gäller det verkligen att påminna

Logoped Erna Gustafsson i samspråk med bl.a. S-O Pettersson från Deje.

Mannen som slutade röka, Bengt Jansson, Uddevalla.

sig hur underbart det är att köttbullar smakar som köttbullar...

F.En

FOTNOT:

Bengt Jansson är innehavare av det företag som är verkliga storsäljare av brevmärken för Laryngfonden.

Örebroföreningen verksam i Karlstad

Laryngföreningen i Örebro omfattar numera också Värmland. På senhösten hade föreningen därför ordnat en träff för sina värmlänningar. På sjukhuset i Karlstad medverkade då också logoped Erna Gustafsson, och såväl medlemmar i Laryngföreningen som (ännu) icke-medlemmar deltog.

Gun-Marie Larsson från det projekt som arbetar med glossektomerade och opererade för munhåle cancer informerade om projektets aktiviteter och mål. Från Gibeck medverkade Dagny Karlsson.

Örebroföreningen betraktar träffen som ett viktigt steg på vägen för att stärka arbetet i Värmland. Men mycket återstår naturligtvis att göra. Värmland är inte ett område som man betar av på en dag.

Per-Arne Herbertsson.

Artur Broo med fru lyssnar till Dagny Karlsson från Gibeck.

28 handikappförbund kräver bättre handikappolitik

Vi, handikappförbundens Samarbetsorgan, är starkt oroade av den avreglering som pågår i samhället i dag

Vi ser avregleringar på en rad områden inom kommunerna, bostadstillgängligheten, utbildnings-, tele- och kommunikationsområdet.

För att vi funktionshindrade ska kunna fungera i ett sådant avreglerat samhälle krävs att handikapputredningens förslag på lagstiftningsområdet genomförs nu, med en handikappombudsman som har makt att se till att lagar och bestämmelser efterföljes.

Vi kräver att riksdagen tar initiativ till en konkret genomförandeplan av handikapputredningens förslag med inrättande av en handikappombudsman nu!

En annan allvarlig utvecklingstendens är den ökande avgiftsfinansieringen av olika verksamheter. Avgifter som är direkt kopplade till olika förmåner i stället för en solidarisk skattefinansiering. På olika områden ser vi stora avgiftshöjningar eller neddragningar av välfärdssystemen som för med sig behov av riktade insatser och speciallösningar för funktionshindrade. Exempel på sådana lösningar återfinns inom kommunernas handikappomsorg samt inom tandvårds- och sjukpenningförsäkringen. Vi ser också med stark oro på den försämring BL.a. på skolområdet, som drabbar funktionshindrade barn.

Vi kräver att den generella välfärdspolitiken försvaras!

Departementschefen i civildepartementet betonar i årets budgetproposition att de ideella insatserna skall främjas, samtidigt som möjligheten för förtidspensionärer att göra ideella insatser, fr.o.m. 1 juni 1993, har inskränkts. Risken är uppenbar att vi funktionshindrade tvingas att lämna föreningslivet för en betydligt mera passiv tillvaro i hemmen, där vi blir beroende av andras ideella insatser.

Vi kräver att riksdagen omgående tar initiativ till att riva upp beslutet om ideellt arbete vid förtidspension.

Detta uttalande har gjorts av samarbetskommittén som representerar de 28 medlemsförbunden, vid sammanträde 18 januari 1994.

HANDIKAPPFÖRBUNDENS SAMARBETSORGAN

Arbetslösheten: 1993 rekordår

Under 1993 slogs nya, dystra rekord, vad avser arbetslösheten i Sverige.

I genomsnitt var under året 380.000 personer öppet arbetslösa. Det är 130.000 fler än under 1992!

Samtidigt ökade antalet personer i "konjunkturbetingade arbetspolitiska åtgärder" med 21.000 till i genomsnitt under året 180.000.

Sammantaget befann sig således 560.000 utanför den ordinarie arbetsmarknaden!

Vid arbetsförmedlingarna och arbetsmarknadsinstitut var 920.000 - eller 216.000 fler än under 1992.

LSS REDOVISAS I AKTUELL RAPPORT

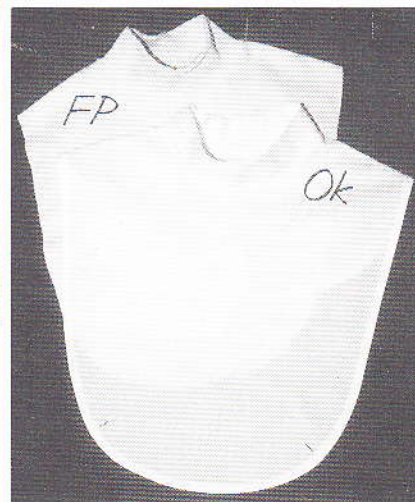
Den nya lag som från 1 januari i år ersatt omsorgs- och elevhemslagarna, medföra att den grupp som har rätt till stöd och service enligt dessa lagar nu har breddats. Lagens fullständiga namn är "Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)".

I en rapport, utgiven av Socialstyrelsen (SoS Rapport 1993:13) redogörs för den nya lagen. I rapporten medverkar Malena Sjöberg med intervjuer som visar vad de nya rättigheterna kan betyda för funktionshindrade människor.

Rapporten kostar 72:- och kan beställas från Socialstyrelsens kundtjänst, tel. 08-783 30 03. Fax: 08-783 33 02.

CHEMISETT o. FUSKPOLO

VACKERT, PRAKTISKT, SVALT under tröja eller kavaj!

Modell OK: Skjortbröst i REN BOMULL med strukturränder. Formsydd, 3,5 cm hög ståkrage som sluter väl runt halsen. Reglerbar halsvidd tack vare kardborreknäppning bak. Två dekorknappar fram. Färg: Vit.

Modell FP: Fuskpolo i REN BOMULLSJERSEY. 5,5 cm hög halvpolokrage med lycra. Färger: Vit, natur, röd, svart, marin, gul, mörkgrön.

SVENSKA KVALITETSPLAGG!

F:a LADY-BIRD

BOX 150 - 590 21 Väderstad
TEL. 0142-750 44

BESTÄLLNING.
Sänd mot postförskott ..... st OK å 124:- ..... st FP å 89:-. Färg: .....

Ange storlek i cm runt halsen: ..... cm
Porto o prsk-avgift tillkommer. Returrätt inom 8 dagar.

Namn: .....

Fullständig adress: .....

HANDIKAPPFÖRBUNDEN INBJUDER TILL FOLKHÖGSKOLEKURS I HANDIKAPPKUNSKAP

Handikappförbundens samarbetsorgan planerar tillsammans med Ädelfors folkhögskola en längre utbildning i handikappkunskap. Utbildningen vänder sig till enskilda medlemmar i samarbetsorganets medlemsförbund.

Utbildningens syfte är att utveckla metoder för, och träna sig i, att informera om handikapp såväl intern som externt. Öka deltagarnas självkännet och erbjuda teoretiska och praktiska kunskaper inom framförallt organisationslivet för ökade möjligheter till framtida anställning i t ex handikapprörelsen.

Som exempel på ämnesblock i utbildningen kan nämnas samhällsorientering, beteendekunskap, att verka i idéorganisationer samt olika informations-tekniker. I utbildningen ingår förutom teori 4 veckors praktik.

Den sammanlagda kurstiden är 20 veckor med början den 5 april och avslutning den 22 oktober 1994. Däremellan är det sommarlov från den 17 juni - 22 augusti.

Studierna på utbildningen är kostnadsfri. Däremot måste eleverna själva stå för kost, logi, resor och kursmaterial. För dessa kostnader finns dock olika former av studiestöd som folkhögskolan hjälper till att ordna.

UPPLYSNINGAR:

Handikappförbundens Samarbetsorgan, Christina Jernström, tel. 08-616 08 08.

Le-yhdistyksen risteily Tallinaan = FINSKA LARYNGER TILL TALLIN

Under en längre tid har det pågått brevkontakter mellan det finska Laryngförbundet och de estländska laryngernas organisation. I omgångar har olika planer diskuterats för ett "officiellt" finskt besök i Tallin, men utan något konkret resultat. Men nu bestämdes det att det äntligen skulle ske. Och NU betyder faktiskt ett impulsivt NU - det vill säga att avresedatum bestämdes hela 14 dagar före avfärd.

Så äntligen, efter många bekymmer och om och men, svängde M/S Tallink en dag i oktober fören mot Tallin. Med ombord fanns en prestigefylld delegation som representerade det finska Laryngförbundet.

Gruppen bestod av Laryngförbundets verksamhetsledare, tre styrelserepresentanter från Laryngförbundet, en ÖNH-läkare, en talterapeut, en socialarbetare, samt undertecknad, marknadschef för Stom-Vent.

Vi blev väl mottagna av de estniska laryngerna och logopeden Luule Jan-kowski - en glad och trevlig människa, lätt att få kontakt med precis som med övriga som tog emot oss.

Språksvårigheterna är inte stora; finska och estländska ligger som bekant varandra nära.

Efter incheckandet på hotellet, iväg till Estonian Cancer Institut-sjukhuset där vi fick bekanta oss med sjukhuset, ledande läkare men, framförallt, med larynpatienter.

Andra besöksdagen samlades vi i logopeden Jankowskis mottagning. Logopederna från våra båda länder jämförde metoderna vid talrehabilitering, socialarbetaren redogjorde för rättigheterna för patienter i Finland, och undertecknad fick tillfälle tala om befolkningens betydelse.

Det kunde konstateras att ifråga om patientvård och rehabilitering av patienter i Estland finns oerhört mycket att förbättra, men stora förbättringar sker inte över en natt, utan det krävs systematiskt, kontinuerligt arbete för att åstadkomma förändringar.

□ VÄLKOMNA TILL FINLAND

Finska Laryngförbundet inbjöd slutligen sina estniska vänner till Finland till sommaren. Ett besök som kunde kombineras med en kurs i semesterbyn Kyyönkai - ett för många svenska larynger välbekant ställe.

Tommy Ruponen

JOBBA IDEELLT - BETYDER DET ATT MAN FÖRLORAR PENSIONSPENG?

1 juli i fjol förändrades nivåerna för förtidspensionen. I samband med detta begränsades också möjligheten att arbeta för dem som har förtidspension.

Handikapporganisationerna och ABF i Dalarna och Gävleborg har i ett gemensamt uttalande kritiserat detta förhållande. Här följer deras synpunkter:

▫ SKRAJA MAKTHAVARE?

Utifrån de nya regler som säger att ideellt arbete ska värderas i pengar och kommer att påverka förtidspensionen, är det svårt att få en annan uppfattning än att makthavarna är rädda för det arbete som handikapporganisationerna bedriver. Vi som är medlemmar i handikapporganisationerna är i olika omfattning beroende av stöd från samhället för att vår dag skall bli dräglig.

▫ FÖRENINGSPENNING - VÅRT STÖD

Det arbete som bedrivs i handikappor-

ganisationerna syftar till att stödja oss i vårt handikapp, genom hjälp i kontakter med myndigheter, personlig utveckling i studiecirkel och föreningsaktiviteter. Detta för att vi skall kunna ifrågasätta saker som är fel eller är otydliga, och för det krävs kunskaper. En kunskap som vi får, antingen genom kontakter med vår organisation eller via studiecirkel som genomförs i vår förening.

De bidrag som handikapporganisationerna får för sin verksamhet av kommun och landsting räcker inte på något vis till för att täcka ett behov som finns hos medlemmarna. Folkrörelserna i allmänhet och handikapporganisationerna i synnerhet har i alla tider fått lita till att det finns människor som vill arbeta ideellt.

▫ VI ÄR MÅNGA FÖRTIDSPENSIONÄRER

Handikapprörelsen består till stor del av förtidspensionärer som här ser en möjlighet att ge sin dag ett innehåll och göra en insats för sina kamrater och samtidigt tillsammans med dem aktivt försöka förändra sin situation. Visa upp den "friska"

Enligt Riksförsäkringsverkets anvisningar till försäkringskassorna omfattas även oavlönat arbete av begränsningen.

människa som vill arbeta ideellt för vår sak.

▫ VILL MAN KVÄVA "FOLKETS RÖST"?

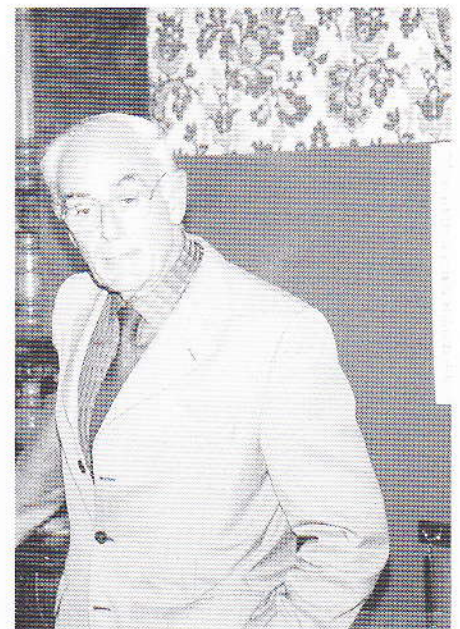
De nya regler som värderar ideellt arbete i pengar och som omöjliggör att förtidspensionerade medlemmar i handikapporganisationerna kan arbeta för sin och sina kamraters välfärd kan knappast ha något annat syfte än att kväva folkets röst.

När kommer a-kassan på samma "lysande" idé? Där måste det finnas massor "tystnad" att hämta...

Nej, säger ABF och handikapporganisationerna till sist, bästa politiker, skrota detta och låt människor som vi, i en utsatt situation, få möjlighet att arbeta intressepolitiskt och fylla vår dag med annat än att sitta vid fönstret och iakttä vädrets växlingar!

Folkrörelser finns och folkrörelser behövs!

Lary (och Laryngförbundet) gratulerar såhär strax efter högtidsdagen, 70-åriga Nils Björk från Linköpingsföreningen.

Georg Antal, juristen som hjälp många larynger till handikappersättning, har nått upp till de 70! Gratulationer från Lary och Laryngförbundet och alla som tacksamt tagit emot hans stöd.

Kom till Billinge hus!

Den 5 - 6 maj arrangerar Laryngförbundet det första nordiska rehabiliteringsseminariet i sitt slag, för laryngektomerade och munhålecanceropererade personer.

De främsta av våra specialister i Norden föreläser. Men det blir inte bara det, utan föreläsningarna varvas med praktiska inslag och i direkt anslutning finns en produktutställning. På den kan du se, prova, smaka på de modernaste hjälpmedlen som finns.

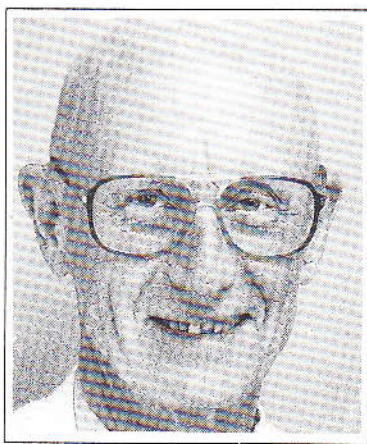
Du är hjärtligt välkommen till detta innehållsrika och spännande seminarium – det första i sitt slag i Sverige. Inbjudna är i första hand Laryngförbundets alla medlemmar, anhöriga och övriga munhålecanceropererade och laryngektomerade som ännu ej blivit medlemmar. Varmt välkomna är också alla intresserade inom vården.

Program

Förutom det välfyllda föreläsningssprogrammet, se nästa uppslag, bjuds du på aktiviteter i form av vattengymnastik, promenadgrupper, bastu, styrketräning, snorkeldemonstrationer. På torsdagskvällen bjuder vi på en härlig middag i restaurang Panorama och dessutom underhållning. Underhållning som vi än så länge håller hemlig. Så finns det möjligheter att ta en svängom på dansgolvet – ingen dum rehabiliteringsform.

Hederstalare

Professor Jan Wersäll, klinikchef på Öronkliniken vid Karolinska Sjukhuset i Stockholm är inlednings- och hedersstalare. Jan Wersäll var ordförande i Nobelförsamlingen och han har dessutom ett stort inflytande på utbild-

ningen av öron-, näsa-, halsläkare både i Sverige och internationellt.

Det som doktorn inte får höra

Lyssna till mångkunniga medicinjournalisten Gunilla Myrberg, som berättar om sina kontakter med personer som haft eller har cancer.

Foto: Sveriges Radio

Gunilla Myrberg är nog mest känd för sitt radioprogram "Kropp och själ", som hon varit redaktör för i många år. Hon har också skrivit boken "Tro, hopp och kärlek" som handlar om cancer och hennes kontakter med personer som fått cancer.

Att bada med hål på halsen

Hur ofta saknar vi inte härliga simturer, vare sig det är utomhus eller inomhus, i bassäng eller i havet...

Nu finns det hjälpmedel så att vi kan fortsätta att simma även efter vår operation. En specialkonstruerad snorkel sätts över hålet, så kan vi lugnt andas vidare när vi simmar. Två varianter kommer att demonstreras under seminariet.

Mat, en stor del av livet

I både teori och praktik får vi veta mer om de problem som kan följa efter strålning/operation, men också vilka möjligheter som finns i dag. Produktutveckling sker ständigt och på plats finns specialister som demonstrerar och låter alla provsmaka olika typer av gelékost.

Att träffa andra

Att få träffa andra i samma situation och få prata om gemensamma erfarenheter, problem och frågeställningar är också en viktig del i rehabiliteringen. På flera håll i landet börjar samtalsgrupper att komma igång. De leds ofta av en kurator och under seminariet kommer kurator Gun-Marie Larsson och logoped Jill Nyberg berätta hur de arbetar med sina grupper.

Vi berättar själva

Inte minst viktigt för oss är det att få höra hur livet förändrats och hur vi idag löser dagliga små problem och andra större problem. Ett par personer berättar om sina liv och utifrån det diskuterar vi vidare.

Operationen går fort, men rehabiliteringen pågår hela livet

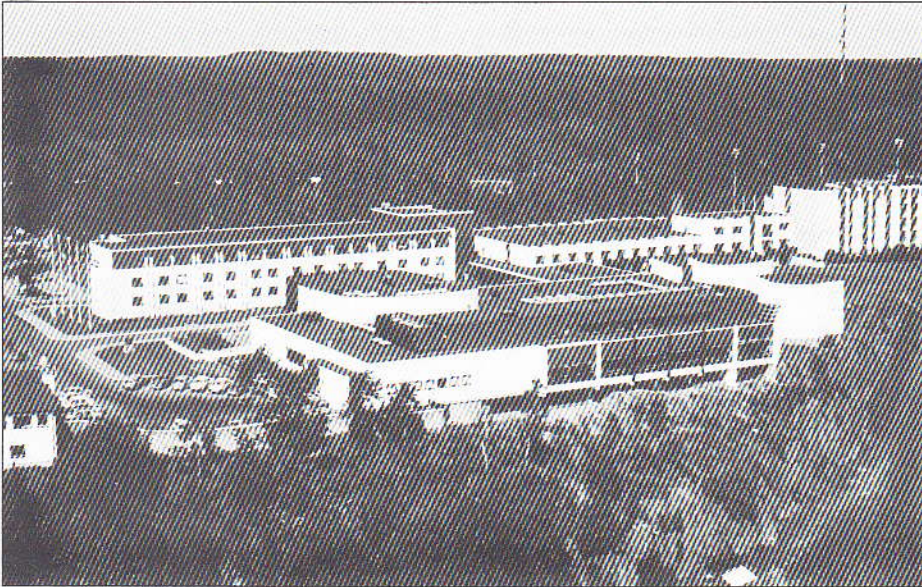
Billinge hus – de fyra årtidernas hotell

En vårpromenad uppe på Billingen. Utsikt över Västgötaslätten. Underfattensmassage i Stress-Off paradiset. Billinge hus inbjuder inte bara till seminarium utan också till upplevelser

Kongress

Lördag och söndag efter seminariet äger Laryngförbundets kongress rum, på samma plats.

som skapar bestående intryck och ger ny inspiration.

Seminariet hålls i Bergasalen och middag äter vi i restaurang Panorama med fantastisk utsikt på ena sidan och ett fantastiskt dansgolv på den andra.

För vem

Alla som är intresserade är välkomna till seminariet. I första hand vänder vi oss till dig som är opererad eller anhörig till någon som har genomgått laryngektomi eller munhålecanceroperation. Seminariet är också till för alla inom vården som kommer i kontakt med dessa grupper på ett eller annat sätt.

Korta fakta

När: Torsdag 5 - fredag 6 maj - 94

Tid: Från 09.00 torsdag - 16.00 fredag

Plats: Hotell Billinge, utanför Skövde

Kommunikationer: Järnväg (stambanan Sthlm - Göteborg) flygplats i Skövde

Boende: Dubbel- eller enkelrum

Kost: Helpension med möjlighet till varierad kost (vad konsistens beträffar)

Pris: Medlemspris 1.500,-, övriga 2.500,-. I priset ingår logi i dubbelrum (enkelrum mot tillägg), konferensen, 2 luncher, för- och eftermiddagskaffe båda dagarna, middag med underhållning.

Information: Tel. 08 - 655 83 10

Att komma dit

Det är enkelt att ta sig till Billinge från i stort sett hela Sverige.

Flyg: Ca 50 min flygtid från Arlanda till Skövde flygplats, därefter 15 minuter med bil eller buss till Billinge.

Tåg: Direkt från Stockholm, ca 2 tim med X 2000, endast 1 tim från Göteborg. 10 minuter med bil eller buss från Skövde järnvägsstation till Billinge.

Buss: Busshållplats för både flygbuss och lokalbuss finns i direkt anslutning till hotellet.

Bil: Det är skyltat från centrala Skövde.

Vik de här dagarna redan nu i din almanacka, fyll i anmälningskupongen och sänd in den.

HÅLLTIDER

Hela seminarieprogrammet finner du på nästa sida

Torsdag 5 maj

9.00 Kaffe och smörgås
Registrering

09.30 Öppning, inledning på seminariet

12.45 Lunch

13.45 Seminarium med eftermiddagskaffe, inkl demonstrationer

17 - 19 Paus - promenad/bastu/simning/vila

19.00 Middag med underhållning

Fredag 6 maj

7.30 Frukost
Morgonpromenad eller morrongympa

9.00 Seminarium fortsätter

12.20 Lunch

13.20 Seminarium fortsätter

16 Avslutning

Båda dagarna finns produktutställning i direkt anslutning till konferenslokalen

Klipp här!

Anmälan till Nordiskt seminarium om rehabilitering

laryngektomerade och munhålecanceropererade 5-6 maj

Jag/vi vill gärna åka på ovanstående seminarium.

Namn _____

Jag är laryngektomerad munhålecancerop. anhörig annan .....

Jag är i behov av hjälpare Jag är i behov av särskild kost. Kontakta mig.

Anhörigs namn _____

Adress _____

Postadress _____

Telefon _____

Jag tillhör förening _____

Sänd din anmälan senast 31 mars till Svenska Laryngförbundet, Barks väg 14, 170 73

Solna, tel. 08 - 655 83 10, fax 08 - 655 46 10

Här är (preliminära) programmet för Laryngförbundets seminarium Billingeus, Skövde, 5-6 maj 1994

TORS DAG 5 MAJ:

09.00 Kaffe, smörgås, registrering
09.30 Hälsningsanförande Elof Bystedt,
ordf. Sv. Laryngförbundet.
09.45 Medicinska avdelningen inleds.
Inledningstal professor Jan Wersäll,
Klinikchef ÖNH-kliniken Karolinska sjuk-
huset.
10.05 Frågestund o. paus.
10.20 Larynxcancer - diagnosticering:
överläkare Patricia Gramming, KS -
strålning: Överläkare Hans Strander,
Radiumhemmet - laserbehandling: pro-
fessor Carl-Erik Lindholm, RSÖ - laryng-
ektomi: docent Richard Kuylenstierna,
KS.
11.00 Diskussion
11.15 Paus
11.25 forts Medicinska avdelningen,
munhåleccancer, diagnosticering, kirurgi:
docent Magnus Lind, KS - kirurgi, rekon-
struktioner: Claes Arnander, KS -
tandkirurgi etc.: tandläkare Ingrid Bodin,
KS - strålning: överläkare Hans
Strander, Radiumhemmet - inplantat
etc.: Jan Nyman, Jubileumskliniken.
12.35 Diskussion.
12.45 Lunch
13.45 Demonstration av snorkel för la-
ryngektomerade.
14.15 Tal, laryngektomi. Logopedens ar-
bete: Logoped Jill Nyberg, KS -
röstventil etc.: docent Richard
Kuylenstierna, KS.
14.40 Diskussion.
14.55 Munhåleccancer. Logopedens ar-
bete: logoped Per Svensson,
Sahlgrenska sjukhuset.
15.10 Diskussion
15.20 Paus, kaffe
15.40 Kostfrågor. Sväljsvårigheter: lo-
goped Per Svensson, Sahlgrenska sjuk-
huset och dietist Anna Karin Andersson,
Sahlgrenska sjukhuset - näringslära: di-
etist Anna Karin Andersson,
Sahlgrenska sjukhuset.
16.20 Diskussion.
16.30 Avslutning seminariedagen

FREDAG 6 MAJ

09.00 Seminariedagen inleds.
09.05 Psykisk rehabilitering.
Omvårdnad: Avdelningsföreståndare
Lena Nyström, KS; kurator Gun-Marie

Larsson, KS; logoped Jill Nyberg, KS;
patienter berättar.
09.55 Diskussion.
10.20 Fysisk rehabilitering. Orsak och
åtgärd vid halsbränna hos
laryngektomerade: överläkare Palle B
Iversen, Roskilde.
10.40 Diskussion. Paus.
10.55 Tandvård: tandläkare Liv Höglund,
KS.
11.10 Diskussion. Paus.
11.25 Sjukgymnastik: sjukgymnast
Anita Mortensen, Danmark.
11.40 Diskussion.
11.50 Demonstration av snorkel: Preben
Olsen.
12.20 Lunch.
13.20 Massage: Bo Zachrisson.
13.50 Tro, hopp och kärlek: Gunilla
Myrberg
14.20 Paus.
14.40 Vård i andra länder, utsikter och
insikter. Larynxcancer: docent Nils
Sandberg, Sahlgrenska sjukhuset.
14.45 Diskussion.
15.05 Vård i andra länder...
Munhåleccancer: docent Nils Sandberg,
Sahlgrenska sjukhuset.
15.20 Diskussion.
15.30 Avrundning: Jill Nyberg.
15.40 Avslutning: Elof Bystedt.

ÖSTGÖTAKURS PLANERAS TILL ARIL MÅNAD

Den alltid aktiva Laryngföreningen i
Linköping har bokat in en kurs på
Ekoxen i Linköping 15-17 april.
En kurskommitté i föreningen kan nu be-
rätta att man försäkrat sig om flera bety-
delsefulla medverkande vid kursen, till
exempel docenten Jan Lundgren och lo-
goped Christina Danbolt.
Nu är man ute efter fler föreläsare, spe-
cialiserade på andra intressanta verk-
samsområden, rapporterade kommit-
tén på föreningens senaste styrelse-
möte.

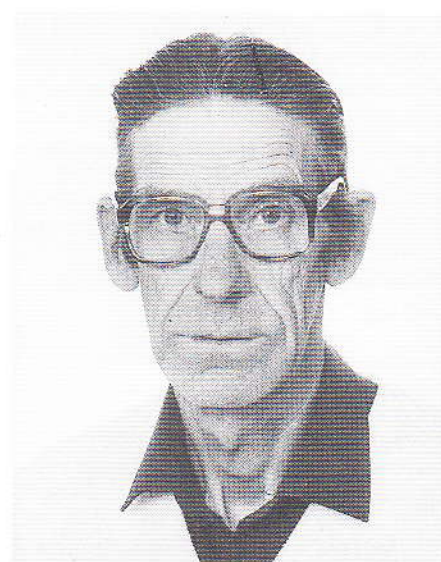
Laryngsamverkan med jurist

För att kunna ge juridisk hjälp i frågor
som rör handikappersättning har, sedan
flera år, Svenska Laryngförbundet sam-
verkan med en jurist som kommit att bli
landets främsta expert på dessa frågor.
Det handlar om Georg Antal, som vid det
här laget hjälpt ett betydande antal la-
rynger att få sin rättmätiga handikapper-
sättning.

Antal åtar sig således att vara ombud för
den som inte själv klarat av ersättnings-
frågan, och han driver sina ärenden till
högsta instans om så erfordras. Skulle
Antal inte lyckas få ut någon ersättning
trots detta, så tar han inte ut något som
helst arvode. Den som söker hjälp ris-
kerar alltså inte stora juristkostnader i
fall där man misslyckats. Om ärendet
däremot leder till framgång utgår er-
sättning till honom som juridiskt ombud.
Vad som gjort Antal särskilt bekant är
alla de ärenden där de som sökt på egen
hand men fått avslag, genom hans hjälp
fått rätt.

Genom Antals verksamhet har
dessutom det åstadkommit att vissa
principiella ställningstaganden från
myndigheters sida har förändrats till
sökandes förmån.

Kontakt med Georg Antal kan förmedlas
via Svenska Laryngförbundet.

*Holger Andersson, ordförande i Laryng-
föreningen, Dalarna, gratuleras av Lary
och Laryngförbundet på 70-årsdagen.*

EINAR PETTERSSON, UR TIDEN

Svenska Laryngförbundets hedersmed-
lem och grundaren av Laryngföreningen
i Linköping, Einar Pettersson, har
avlidit, 94 år gammal.

25-års-jubileum har firats med fest i Stockholm

Så har vi då med fröjd och gamman firat vårt 25-års jubileum under en helkväll på restaurang Mälteriet. Festen gav oss ett minne av en trivsamt samvaro i goda vänners lag. Precis som sig bör var maten fin, musiken utmärkt och stämningen i topp.

Dock saknades vissa gäster, som särskilt vi pionjärer förväntat oss att få träffa och glädjas med vid detta unika tillfälle. Jag tänker då främst på de logopedier som en gång på sextitalet tog initiativet till att föreningen bildades. Jag vet att jubiléets festkommitté fick tips om att dessa borde inbjudas, men något hade tydligen krånglat till sig.

□ JUBEL MED LUCIA

Nåväl, åter till festprogrammet. Jubileumsprogrammet var kombinerat med en inledande luciafest. Detta gjorde att de glada festvärdinnorna, Gun, Harriet och Karen, tog emot oss med glittror i håret, klädda till luciatärnor. Justa innanför dörren bjöds vi så på glögg med pepparkakor. Där stod också tomtens säck där var och en kunde lägga den överenskomna julklappen.

Avnjutande välkomstglöggen sorlade vi nu en stund i väntan på Lucia. Vi skakade tass med gamla och nya bekanta, medan vi försökte styrsla till oss och känna trivsel i de ovana festkläderna. Härvid kan jag förstäss tala bara för min egen person.

Efter en stund hördes så musik och sorlet tystnade. Lucia var i antågande! Och plötsligt kom hon där i all sin glans med skönsjungande följe. Den gamla luciasången tycktes ny och exotisk genom hennes framförande, och vi hade berikats med ännu ett oförglömligt minne i raden av sådana från våra skiftande luciafester i föreningens historia.

□ TILL BORDS

Därefter tog vi de festligt dukade långborden i besittning. Framme vid podiet fanns ett honnörsbord för hedersmedlemmarna och föreningens tidigare ordförande. Placeringen hade ordnats så att alla vid det bordet kunde ta ögonkontakt med alla gäster vid de övriga borden.

Duon Vårbyarna underhöll med sång till dragspel och fiol.

Förrätten var rökt lax med hovmästarsås. Till varmrättens möra, välsmakande renstek åt vi strimlad råstekt potatis och en delikat svampstuvning. Till detta drack vi rödvin, öl eller vatten. Och i

detta fall tror jag mej kunna tala för alla gäster, när jag påstår att maten var superb och betjäningen snabb och korrekt. Köksmästaren blev också följdriktigt inropad och fick en blomsterkvast för sin prestation.

□ MOLIN UNDERHÖLL, FÖRBUNDSBLOMMOR, TELEGRAM OCH NYA HEDERSMEDLEMMAR

Förutom musiken vid måltiden underhöll vår ständige glädjespridare Rune Molin med diverse musikaliska snuttar och spex på sitt oefterhärmliga sätt. Vår ordförande, Rune Emterborn, fungerade som konferencier och höll i trådarna för arrangemanget.

Förbundet uppvaktade genom en översänd, vacker blombukett. Telegramledes kom uppvaktning från systerföreningar och Gibeck AB.

En av höjdpunkterna var naturligtvis nomineringen av nya hedersmedlemmar, varvid några av våra gamla kämpar av olika skäl föreslogs få motta denna hedersbetygelse för sina insatser. Förbundet kommer att enligt gängse sed verkställa utnämningarna. Här kommer nomineringarna, med kortfattad meritlista.

° Ingrid Bengtsberg, föreningens ordförande i två olika perioder.

° Birgit Blange, föreningens studie- och researrangör under många år.

° Karin Cedin, tidigare förbundsordförande och dessförinnan ordförande i föreningen.

° Valfrid Elmegard, föreningens ordförande 1974-76.

° Ruth Eriksson, efterlevande maka till föreningens förste ordförande och tillika hedersmedlem, Harald Eriksson. Ruth övertar härmed på sedvanligt sätt sin makes utmärkelse.

° Lilly Westberg, aktiv på olika poster, medlem sedan 1969.

4 HONNÖRSBORDET UPPVAKTAT

Alla gästerna vid honnörsbordet uppvaktades med var sin vacker blombukett. Åke Amnelius föredrog valda stycken ur dokument från föreningen tillkomst, och berättade utifrån dessa några episoder

från de första åren. Han tackade också för den goda maten.

Karin Cedin tackade för blommorna, samtidigt som hon uttryckte undran och besvikelse över att logopederna, som hade varit så viktiga för föreningens start och uppbyggnad, inte var närvarande. Hon utbringade en skål för dessa gamla vänner.

□ SNART KOMMER TOMTEN

Nu var det dags för kaffet, klockan var redan halv tio. Tre och en halv timme hade snabbt runnit iväg i glada vänners lag. Under kaffet framträdde vår Lucia som soloartist med ett nytt exempel på sin säregna sångbegåvning. Någon propsade på sedvanligt lotteri, och ingen tycktes, så vitt jag kunde se, behöva gå hem lottlös.

Det var nu hög tid för tomten att vandra runt bland borden med sin välfyllda säck. Och hur glatt överraskad blev jag inte över den skönt bemålade glasburk med finurligt lock, som jag lyckades plocka åt mig ur säcken. Självt undrar jag vad den damen sa, som jag såg välja paketet med rakvatten, vilket jag själv bidragit med.

□ DANS

Ett och annat par hade nu, vid 22-tiden, synbarligen uppfattat att den avslutande dansen tagit sin början. Jag hade turen att få en svängom med vår förtjusande kvinnliga kassör, som dock föreföll helt ointresserad av mitt förslag att vi två skulle sticka till Barbados med föreningskassan - ha, ha.

Glad över att ha valt rätt dryckesprogram, kunde jag sedan avslutningsvis starta bilen för nykter hemfärd. En - nej, många trevliga upplevelser rikare.

□ TÄNK ÄNDÅ OM...

Innan jag somnade låg jag och tänkte på det som hänt under kvällen och att det skulle ha varit pricken över i om vi som våra speciella hedersgäster hade fått se de gamla vännerna från Sabbatsberg-logopedin: Dr Gunnar Bjuggren (förbundets ordförande från starten och sedermera hedersmedlem) och tre av hans dåvarande dicitlar, logoped Britta Hammarberg och logopedeleverna Britt Ancker och Helena Walfridsson som genom sitt elevarbete gjorde att Stockholms-föreningen blev till.

Låt oss hoppas på ett gott nytt föreningsår 1994!

Med hjärtlig larynghälsning
ROLF.

**Bild från festen:
Se nästa sida!**

Här är bilden från Stockholmarnas Jubileumsfest:

Föreningens ordf. Rune Emterborn, blomsterhyllar föreningens grand old lady, Iris Andersson.

Hoppsan, så blev jag ett "plötsligt" ombud...

Jag vaknade tidigt och noterade att i dag var det lördag 12 februari. Datum bestämt för deltagande i Laryngföreningens möte i Uppsala.

Jag behövde bara ta mej till Laryngförbundets kansli i Solna. Vara där vid 11-tiden, så skulle jag få bilskjuts med Linnéa, Elise och Elof. Och för mig var det inget problem att ta mig till förbundet på Barks väg i Solna, där jag förstas bjöds på kaffe av alltid vänliga Linnéa.

Så bar det iväg i nordvästlig riktning. Majny och Sven skulle möta upp vid en rondell strax utanför Uppsala för ingen av oss huvudstadsbor var säkra på att hitta. Inte ens Elof!!!

Väl mötta och visade väg ställdes bilen i ett p-hus och efter en promenad var vi framme vid HCK:s lokaler på Kungsängsgatan.

När man kommer till Uppsala-föreningen möts man av en varm, vänlig atmosfär och hjärtinnerligt snälla människor. Och när välkomstkramarna väl var över bänkade vi oss runt ett stort långbord i en ljus och solig lokal.

□ PLOTSLIGT HÄNGDE DET UPP SIG...

Till ordförande för detta laryngmöte valdes Sven Eriksson. Allt gick galant fram till punkterna 18 och 19

där det strulade till sig. Det handlade om ombudsval och jag vet inte om det var på grund av detta plötsliga strul som jag helt plötsligt befann mig vara vald som ett av ombuden...

Kan jag klara detta? Men, då jag gillar utmaningar, tycker jag det skall bli jättekul, och givetvis skall jag göra mitt bästa...

□ FÖRPLÄGNAD: EJ AV DENNA VÄRLDEN!

När sista punkten på dagordningen var avklarad, vankades det smörgåstårter som inte var av denna världen. Dom hade Elsa bakat och hennes rara dotter hade monterat dom. Till dessa serverades öl och läsk. Det blev kaffe efter och jättegodas mandelsockerkakor som Majny hade bakat. Vi åt, drack, konverserade och stortrivdes. Javisst ja, det höll jag på att glömma, ett videoband om laryngektomerade visades också. Intressant och lärorikt.

□ TACK, UPPSALAVÄNNER, FÖR EN FIN EFTERMIDDAG

Så kom det, ett tecken från Elise om att det var dags att bryta upp. Men innan jag sagt adjö till alla blev det nog litet väntan för Elof & Co, för när

TACK FÖR FINLAND

Även om det gått lång tid sedan nordiska LE-kongressen i Finland, så - snälla Lary - förmedla våra tusen tack för de tre innehållsrika och givande dagarna på Hanaholmen. Det var intressanta och välplanerade kongressdagar som vi hade förmånen att delta i.

Bättre information och insikt i arbetet och metoderna att bota och hjälpa kan man inte få än genom nordens bästa forskare, professorer, läkare och logoped. De redovisade sina forskningsresultat och framtidsutsikter på ett bra sätt så att också vi laryngektomerade fick ett stort utbyte av kongressdagarna.

Vi önskar forskare och läkare lycka till i deras svåra arbete att lösa cancergåtan,

Sist, men inte minst, ett varmt tack till alla övriga deltagare och medresenärer för trevlig samvaro i Finland.

Georg och Barbro Göransson
Eskilstuna

Lary vill påminna om att det blir nordisk LE-kongress på Island 1996!

En möjlighet att, förutom huvudskälet för deltagande - kongressens innehåll - göra en utomordentligt intressant resa med upplevelser som ligger långt utanför det vardagliga. Laryngföreningarna har alltså chansen - om man redan nu börjar planera. Inte minst ekonomiskt...

jag kom ut i kapprummet sa Elof - Det var ju bra att sladdbarnet dök upp till sist.

Denna eftermiddag gick så fort - tiden rinner ju iväg när man har trevligt.

Hemresan gick lika bra som ditresan. Trots halt väglag körde Elof så att vi passagerare kände oss helt trygga.

Till sist: Tack alla medlemmar i Uppsalaföreningen för en fin eftermiddag. Och jag slutar med en liten dikt:

Jorden vandrar i sin ellips och snålar inte med åren.

Dagarna ljusnar och mörknar, och vips

så återkommer våren.

Många kramar och hälsningar från

Viola Landewall.

Per-Arne Herbertson, Kumla - om Munhålecancerprojektet: ETT VIKTIGT PROJEKT FÖR ALLA

Jag personligen är opererad för cancer i struphuvudet och hör till skaran laryngektomerade.

När man tittar på SLF:s projekt är det många detaljer man måste värdera. Någon kanske frågar sig vad jag gör i gruppen för munhålecanceropererade.

Det finns många förklaringar till detta. När man tittar på orsaken till mitt arbete i detta projekt måste man börja vid första tiden i sjuksängen.

I mitt fall blev sjukdomsläger akut på grund av andnöd, bakgrunden till att det blev så skall vi inte gå in på här.

Den chock jag fick vid uppvakningen på RSÖ, Örebro, efter att varit nedsövd i fyra dygn, går inte att beskriva. Läkarnas besked om att tyvärr kommer du att mista din röst, men för övrigt kommer det att gå bra, med de prognoser vi har i dag - det var ju inte uppiggande i mitt bedrövliga tillstånd. För att göra det hela kort så gick tiden och jag klarade av strålbehandlingen bra. Efter några veckors vila var det dags för dagen 0. Efter att ha klarat av de problem som uppstår efter operation, var det tid att börja träningen för att återgå till ett normalt liv.

Det blev litet jobbigt, men tack vare en underbar personal på sjukhuset så gick det bra. Av min logoped fick jag veta att det fanns en laryngförening i Örebro och jag fick besök av Rune Flood från denna förening. Rune hade då varit opererad sedan några år och visade mig att livet inte var slut för detta.

Tyvärr tog jag inte någon kontakt med föreningen då, utan jag blev utskriven från sjukhuset och fortsatte min träning i bostaden och gick naturligtvis på regelbundna kontroller och jag hade ett bra stöd av min logoped.

TYVÄRR TOG JAG INTE KONTAKT

Jag säger än en gång, att tyvärr tog jag inte kontakt med laryngföreningen på ett tidigt stadium. Jag trodde att jag skulle klara mej själv och försökte att, tillsammans med min fru, gå vidare. Och

här vill jag med en gång säga, att hade jag inte fått det stöd min fru har givit mej, hade det inte gått bra för mej. Mitt psyke gick i botten och jag var förmodligen bedrövligen att vara tillsammans med. Som exempel kan nämnas att det tog sex månader innan jag vågade börja svara i telefon. Med tanke på att jag tidigare jobbat som försäljare var detta ett dråpslag för mej.

DET KOM ETT BREV

En dag kom ett brev från min logoped med en inbjudan till ett möte som Laryngföreningen i Örebro skulle ha. Jag tog mod till mej och bad min fru meddela att vi skulle komma. Detta möte blev vändpunkten i mitt "nya liv. Jag fick kontakt med flera personer som hade samma problem som jag, och det viktiga var att jag fick klart för mej att några varit opererade i c:a 20 år och mår bra. Så varför skulle det inte gå bra för mej?

Jag började intressera mej för föreningen och genom ett ALU-projekt fick jag möjlighet att arbeta för föreningen. Detta gav mej litet av en "nyttändning" i livet. Jag fick på så vis kontakt med personer i andra föreningar och detta gav mej nya vänner.

ALU-tiden tog slut, men jag hade fått en mycket positiv kontakt med SLF och resultatet blev till sista att jag fick en halvtidstjänst i projektet.

Tittar jag nu tillbaka på mitt yrkesliv så kanske detta med projektarbetet är det värdefullaste i mitt yrkesliv. Jag får knyta många fina kontakter med personal på olika sjukhus och jag har fått många nya vänner bland opererade. Och det viktigaste är att man här får möjlighet att hjälpa andra att undvika de misstag man själv begick och att de på så vis skall få lättare att gå ut i livet.

KONTAKTER ÄR VIKTIGA

Det är av stor vikt för den som blivit opererad, liksom för anhöriga, att bygga upp kontakter med andra människor som har samma problem. Kontakten med an-

dra tror jag är bland det viktigaste i rehaarbetet.

En sak som är bra i projektet är att laryng- och munhåleopererade arbetar sida vid sida. Detta gör att man förstår varandras problem på helt annat sätt.

Matproblemet är något som jag tycker att ledningen i vårt projekt lyfter fram på ett bra sätt. Även om jag som laryngopererad inte har samma problem som munhålesidan känner jag det bra att veta att kunskapen finns i förbundet om jag skulle behöva denna hjälp.

Att röra sig är viktigt för alla, även helt friska. Att bli sittande helt stilla på grund av handikapp är farligt. Men även här har projektet lösningar att tillgå tack vare att man har knutit sjukgymnaster till sig.

ETT BRA PROJEKT

Med andra ord tycker jag personligen att projektet är mycket viktigt för alla och jag hoppas med tanke på det bästa för förbundets medlemmar att det kan fortsätta även efter den nu gällande projektidens utgång.

Att förbundets tankar runt projektet är bra, fick jag bekräftat för mej under den dag jag medverkade i SLF:s monter vid fjolårets läkarstämma. De jag pratade med under dagen (det blev rätt många eftersom jag är pratglad) var positiva till förbundet och dess tankegångar med projektet. Men vi har mycket kvar att göra och det gäller att alla hjälps åt att sprida information om de problem vi har.

Men vi får inte glömma det viktigaste: Att hjälpa varandra att bryta den isolering som kan uppstå efter operationen. Här har projektets samtalsgrupper en viktig och stor funktion att fylla

Jag är själv glad för varje dag jag får och kan vara med och jobba i detta projekt.

*Per-Arne Herbertson,
Kumla.*

Full verksamhet i Laryngförbundets kontakt- och eftervårdsprojekt för munhålecanceropererade och laryngektomerade:

SÅ ARBETAR VI FÖR ATT NÅ UPPSTÄLLDA MÅL I PROJEKTET

De fyra anställda kontaktpersonerna i projektet - Gunnar, Hans-Åke, Per-Arne och Åke - är nu i fullt arbete med att söka kontakt med personer ute i landet, vilka är behandlade och/eller opererade för cancer i munhåla, svalg eller strupe. Kontakterna knyts via sjukhusens vårdpersonal eller genom kontakt med laryngföreningarna.

Ett annat sätt att få kontakt är genom DIG som läser detta och som själv önskar kontakt för egen del eller för någon anhörigs eller patients del. RING till Laryngförbundet eller någon av kontaktpersonerna, så gör vi hembesök eller tar kontakt med dig per telefon.

☒ SAMTALSGRUPPER

Glädjande information som kommit oss tillhanda är att ytterligare ett par sjukhus ute i landet har startat samtalsgrupper för sina patienter.

Själv var jag inbjuden att delta i Huddinge Sjukhus' nystartade samtalsgrupp för munhålecanceropererade patienter. Inbjudan kom från docent/logoped Britta Hammarberg, själv initiativtagare och en av gruppledarna.

Antalet gruppmedlemmar var än så länge litet, men behovet av att få träffa andra personer i liknande situation var desto större. Ett varmt LYCKA TILL önskar jag gruppens fortsatta arbete.

Ett lycka till önskas även gruppen i Halmstad, där kontaktpersonen Åke medverkat i gruppstarten. Halmstadgruppen inbjuder såväl laryngektomerade som munhålecanceropererade personer

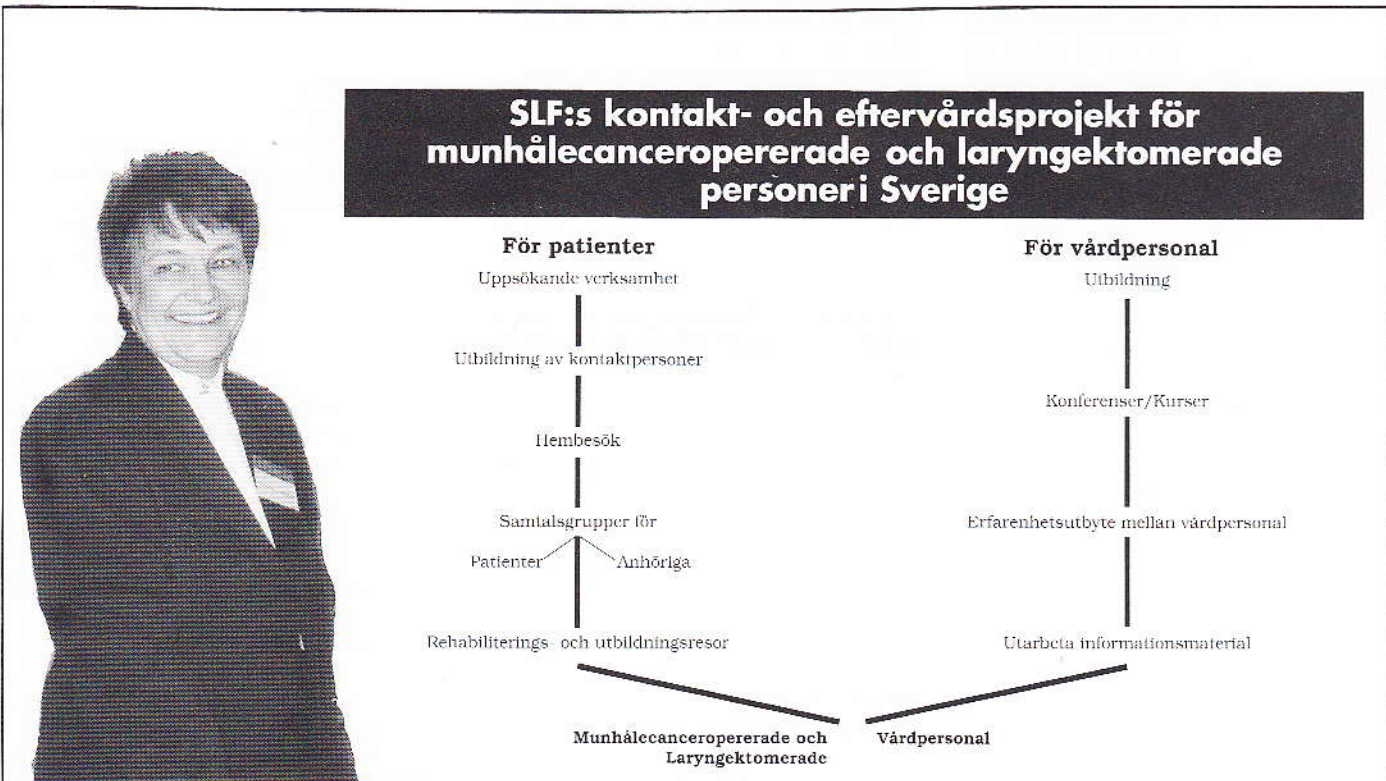
☒ REHABILITERINGS- OCH UTBILDNINGSRÉSÖR

Efter det positiva resultatet från utvärderingen av aktivitetshelgen på Rosenön i höstas, arbetar vi nu vidare med planeringen inför en ny aktiv helg.

Dietist Ann-Charlotte Skedebäck kommer att vara kursansvarig även för denna helg, vilken är planerad till kommande höst. *Är du/ni intresserade av att delta? Ring Laryngförbundet!*

☒ SEMINARIER OCH KURSER

Svenska Laryngförbundets seminarium med temat "Rehabilitering" den 5-6 maj på Billingeus,

Skövde, vänder sig både till Laryngförbundets medlemmar, patienter, anhöriga samt till vårdpersonal. Här kommer att ges tillfälle till att ge och inhämta information och kunskaper samt att knyta värdefulla kontakter. Under dagarna kommer projektets kontaktpersoner att finnas tillgängliga för kontakt och information.

☐ INFORMATIONSMATERIAL OCH POSTER-UTSTÄLLNING

I monter C 4:30 på medicinmässan, Älvsjö (1-3 dec. -93) gavs ett värdefullt tillfälle för information till vårdpersonal. Svenska Laryngförbundet fanns starkt representerat genom Svante Edman, Allan Blomquist, Gunnar Schneider, Jeana Fager, Marie Säfström, Yngve Säfström, Per-Arne Herbertsson, Åke Karlsson, Hans-Åke Ellvén, Elisabet Platin-Danielsson samt undertecknad. Liksom vid tidigare utställningar var vår monter flitigt besökt av intresserad vårdpersonal, Julröda nyckelringar, karameller samt broschyrer om förbundet och dess arbete försvann som smör i solsken. Ytterligare dragningskraft till montern stod Gibecks gissningstävling för med middag för två som första och ett antal biobiljetter som "följande" priser. Genom Marie Säfströms medverkan på medicinmässan blev Svenska Laryngförbundet och projektet uppmärksammat i tidningen Aftonbladet.

☐ INTERNATIONELL SJKSKÖTERSKE-KONFERENS I CANADA

Ett av projektets nästa mål med posterutställningen är 8th International Conference on Cancer Nursing den 7-12 augusti i Vancouver, Canada. Abstraktet är godkänt av konferenskommittén varför vi nu arbetar på att översätta informationsmaterialet samt posterutställningen till engelska. Som en extra resurs att representera Laryngförbundet under

konferensen har sjuksköterskan Lena Nyström, Karolinska sjukhuset, lovat att ställa upp.

Ett par av projektets posterutställningar är i dag utställda på landets sjukhus och vårdcentraler. När jag besökte Karlstad sjukhus fanns utställningen uppställd i sjukhusets entré. Per-Arne hade tagit initiativet till att ställa upp utställningen samt arbetat med att få tillstånd för densamma.

☐ BROSCHYRSTÄLL

Kontaktpersonerna arbetar nu flitigt med att erbjuda onkolog- och öronklinikernas avdelningar och motagningar kostnadsfria broschyrställ för Laryngförbundets informationsmaterial och för tidningen Lary.

Är du vårdpersonal och tycker att ett broschyrställ skulle vara av värde på din klinik - ring Laryngförbundet!

☐ DIETISTMÖTE

I mitten av februari är några av projektets medarbetare inbjudna till ett dietistmöte i Västerås. Sväljningssvårigheter, nutrition samt bättre omhändertagande för denna grupp av patienter skall bl.a. diskuteras.

Och till sist:

Önskar du som vårdpersonal vår medverkan i sammankomster eller seminarier, skriv eller ring till Svenska Laryngförbundet!

*Gun-Marie Larsson,
projektleddare.*

Svenska Laryngförbundet har adress:
Barks väg 14, 170 73 Solna.

Tel. 08-655 83 10 och 08-655 83 20. Texttel.: 08-655 43 20.
Telefax: 08-655 46 10.

Full rulle i laryngmontern på Älvsjömässan

SAMTALSGRUPPER VIKTIG UPPGIFT I LARYNGFÖRBUNDETS PROJEKT

Att skapa samtalsgrupper är en viktig uppgift i Laryngförbundets stora "munhålecancerprojekt". Arbetet med dessa är också framgångsrikt på många håll. Här berättar Åke Karlsson om detta och om andra arbetsuppgifter i projektet.

På Kristianstads sjukhus har jag kurator Ann-Sofie Serrander som kontaktperson. Ann-Sofie är intresserad av att leda en samtalsgrupp för patienter. Av olika anledningar har vi emellertid fått göra ett uppehåll i detta arbete, men nu kommer vi igång igen.

Jag har fått möjlighet att sätta upp ett broschyrställ på öronkliniken.

✦ PÅ VÅRDSKOLA...

Konsulent Gull-Britt Mårtensson och jag har även varit på vårdskolan och informerat sjuksköterskorna om vår verksamhet, om laryngers och gloss-ektomerades problem.

✦ ...OCH PÅ SAHLGRENSKA

På Sahlgrenska sjukhuset har jag tagit kontakt med logoped Ann-Kristin Ohlsson, som åtagit sig att leda en samtalsgrupp. Det finns en grupp i Göteborg som kallar sig Cancer-kompisarna och med dem har Ann-Kristin tagit kontakt och hos dem har hon mött positivt intresse. Därför fick Ann-Kristin en grupp i verksamhet mycket snabbt.

Gruppen började sin verksamhet 9 december, redan från början 6 deltagare som är strålade och glossektomerade. Jag hade tillfälle besöka gruppen 13 januari, då man möttes igen (och höll på med bl.a. avslappningsövningar).

Ett broschyrställ är placerat på öronmottagningen, Sahlgrenska.

✦ HELSINGBORG OCH KALMAR

På lasarettet i Helsingborg finns ett broschyrställ placerat (på öronmottagningen). Gull-Britt Mårtensson ser till broschyrstället och Gull-Britt och jag har för övrigt haft tillfälle att i Helsingborg få ge information på vårdskolan och även informerat ambulanspersonal.

Efter besök på Kalmar sjukhus kunde konstateras att där fanns för närvarande inte underlag för någon samtalsgrupp.

✦ HALMSTAD IGÅNG

På Halmstads sjukhus har startat en samtalsgrupp som leds av logoped Lena Bengtsson och kurator Katarina Sjölander. Gruppen består av sex deltagare varav två är glossektomerade och fyra larynger. Gruppen startade 18 januari och träffas en gång i veckan. 25 jan. var avdelningsföreståndaren på öron gäst hos gruppen.

Broschyrställ finns på öronavdelningen. Lena Bengtsson och undertecknad har intervjuats i Radio Halland - en bra informationskanal.

✦ LUND...

På lasarettet i Lund finns broschyrer hos öronmottagningen och ett broschyrställ kommer troligen också på onkologen. Erik Ohlsten hjälper till att sköta broschyrdistributionen.

Kontakt är etablerad med Jönköpings sjukhus (kurator Gun-Britt Pettersson) och en sammankomst planerad. Kontakt sökes för närvarande med Malmö Allmänna Sjukhus och projektets skärmutställning finns nu uppställd på sjukhuset i Varberg. För övrigt hade jag tillfälle medverka i Laryngförbundets/projektets monter i Älvsjö i december.

Hälsningar!
Åke Karlsson

Laryngernas monter gav projektinformation...

Läkarstämman och medicinmässan i Älvsjö och tillfället att medverka i laryngernas utställningsmonter formade sig till tre mycket intressanta dagar för mej.

Montern vi hade var på c:a 25 m² och mycket trevligt uppbyggd med proffsiga bilder och information om hur Svenska Laryngförbundet arbetar.

Varje dag jobbade 4-5 personer intensivt med att dela ut broschyrer och svara på frågor av de mest skiftande slag, som rör de patienter som är opererade för strup- eller munhålecancer och allt vad detta medför i handikapp för oss.

En tävling fanns också med - anordnad av Gibeck. Det gällde att gissa rätt på ett antal Stom-Vent som hade placerats i en plastkula. Vinsterna bestod i en middag för två på någon av Wallmans restauranger, alternativt biobiljetter.

Ett mycket populärt inslag som drog många besökare, och gjorde att det gick lättare för oss att fånga upp dessa och att ge vår information om bl.a. det projekt som pågår i Laryngförbundets regi och som leds av kurator Gun-Marie Larsson.

✦ POSITIVT INTRESSE

Ett stort, positivt intresse väcktes hos många besökare när man mer ingående fick reda på hur vi jobbade med att få igång samtalsgrupper, rehabiliteringsresor o.s.v. - allt för att göra det så positivt som möjligt för de som drabbats av strup- eller munhålecancer.

En grupp besökare som lyste med sin frånvaro i vår monter, men som vi skulle velat haft kontakt med var läkarna. Det var synd för man vill ju nå alla grupper med vår information.

Men, som sagt, mässan var mycket trevlig och väl besökt och jag tycker att vi lyckades nå väldigt många med vad vi hade föresatt oss.

Nu gäller uppföljning och ytterligare kontakter på sjukhus etc, som arbetar med patienter som drabbats av strup- eller munhålecancer. Med allas hjälp skall vi försöka skapa möjligheter för att fortsätta leva ett så normalt liv som möjligt. På mässan fick vi också bevis för att väldigt många är beredda att stötta oss i fortsättningen, vilket är positivt och hoppfullt - ett stöd som vi ser fram emot under åren framöver.

Hans-Åke Ellvén

...även från anhöriga

Under Hälso- och Sjukvårdsmässan i december (Älvsjö) befann jag mig i Svenska Laryngförbundets monter för att svara på frågor om hur det är att vara anhörig till en munhåleopererad och den anhöriggrupp som leds av Gun-Marie Larsson på Karolinska sjukhuset.

Det var för det mesta fullt av folk i vår monter, ty vi hade bra dragglåster - bl.a. chans vinna en middag för två i Gibecks gissningstävlan.

Många av besökarna kom osökt in på hur Stom-Vent från Gibeck användes och vilka alternativ som finns. Likaså var det många som undrade över frågor som har med mat och tal att göra. Bland andra hjälpte Hans-Åke, Åke och Gunnar till med svar på frågorna, med god assistens av Elisabet.

Alla fick förstås vår hjärtformade nyckelring och broschyrer, vilka förhoppningsvis kom att läsas noga.

Yngve Safström (far till Marie)

Rapport av Gunnar Schneider på Läkarsammans 1993:

Det blev mässuccé igen!

Svenska Laryngförbundet deltog på Läkarsammans som hölls 1-3 dec. på Stockholmsmässan i Älvsjö. Efter succén på Hälso- och Sjukvårdsstämman så var spänningen stor. Skulle vi lyckas igen?

Den här gången skulle vi satsa stort och beslöt att utöka monterytan till 25 m², projektet skulle ha en skärmställning och till förbundet tog vi fram två litet dramatiska och färggranna affischer, samt en mindre skylt där vi berättade om förbundets verksamhet.

□ TISDAG 30 NOVEMBER

Natten till tisdagen blev en mar-drömsnatt, tankarna for runt som bålgetingar i skallen: jag hade beställt allt material, skickat monterbeställning till mässan, hur skulle allt fungera, hade beställningen kommit fram, förstod dom hur vi ville ha det, var elen dragen o.s.v. Där låg jag och tänkte. Prilligt egentligen, men så blir det ibland.

När klockan var 08.00 stod jag inte ut med mig själv längre utan klädde på mig, slängde mig i bilen (undrar om jag borstade tänderna) och for ut till mässan. Puh! Där stod den, som enda monter, färdig i all sin glans. Nu blev jag lugn.

□ ONSDAG 1 DECEMBER

Det var med en viss förväntan vi kom till mässan den första dagen. Skulle responsen bli lika bra som förra gången? Och - jag måste erkänna redan nu att den här dagen inte riktigt blev vad vi väntat oss. Vi fick ingen rulle på mässdeltagarna fast vi bjöd på karameller och läsk, delade ut nyckelringar och lockade med tävling. Vi fick inte in folk i montern.

På vägen hem var jag nästan panikslagen så på kvällen blev det en fullständig telefonterror mellan Marie, Gun-Marie och mig. Jag ville göra en ny tävling, parallellt med Gibecks, men det stoppade Gun-Marie som tur var. Massor av idéer bollades fram och tillbaka. Då föreslog Marie den enkla lösningen att vi flyttar in vår tävlingsbänk en bit in i montern, och hon skulle köpa litet frukt. Jag erkänner på sittande rumpa att jag inte trodde på idén, men ok, vi skulle testa.

□ TISDAG 2 DECEMBER

Jag vet inte om Marie är trollgumma eller häxa (hon ser i alla fall inte ut som en) men någon sorts trollspö hade hon i alla fall. Vilken fart det blev. Vi fick knappast en lugn stund på hela dagen och ändå var vi upp till sex personer i montern. En otrolig vändning. Det skrevs tävlingsformulär, folk kom in i montern, snackade och vi fick svara på massor av frågor, och dom läste vårt budskap. Nu var det kul att stå i vår monter igen.

Men man förvånar sig aldrig över människors beteenden. En liten dam kom fram och fick syn på våra nyckelringar och vips tog hon minst sex stycken, gjorde en liten lov, smög tillbaka för att ta ytterligare minst sex stycken. Vi är väldigt glada att nyckelringarna är poppis och vi hoppas nu att hela hennes släkt går omkring och gör reklam för Svenska La-ryngförbundet.

□ FREDAG 3 DECEMBER OCH SISTA DAGEN

Nu skulle det bli intressant att se om den positiva trenden höll i sig? Det gjorde den. Man skrev tävlingsbi-

drag, snackade, vi fick berätta om vårt budskap även den här dagen. När klockan var ungefär 14.27 var alla tävlingslappar slut i Gibecks stomventtävling, våra broschyrer började sina, karamellerna från Rosenöns kursgård på väg att ätas upp till sista suget och dessutom hade mässbesökarna lyckats ta med sig alla pennor som Gibeck lagt ut till tävlingen.

Det skall erkännas att det är jättekul att vara med på en mäsas men det är också väldigt jobbigt, även om vi gick i pass och hade litet ledigt. Men alla som besökt en mäsas vet att ben, fötter och huvud är som bly. Men har man så roligt som vi haft så känns det inte förrän man sitter hemma i soffan framför tv:n och då först märker att benen inte vill vara med längre - och då tänker ni förstås: Jaha det är fredag. Men jag kan garantera att just den här fredagen orkade jag inte ens ta mej till barskåpet, så det så. Men det är tur att jag har en serviceinriktad och förstående hustru.

Vi som hade kul och stod från och till på mässan var:

Gun-Marie Larsson, Marie Säfström, Elisabet Platin-Danielsson, Hans-Åke Ellvén, Jaana Fager, Allan Blomqvist, Yngve Säfström, Åke Karlsson, Per-Arne Herbertsson, Svante Edman och undertecknad Gunnar Schneider.

Laryngförbundets monter vid medicinmässan i Älvsjö.

INTE ALLTID PROBLEMFRI ATT VARA VARE SIG PATIENT ELLER VÅRDPERSONAL

DET ÄR INTE ALLTID SÅ LÄTT ATT VARA VARKEN PATIENT ELLER VÅRDPERSONAL - DET HAR JAG MÄRKT UNDER HÖSTEN DÅ JAG VARIT PÅ TVÅ SJUKHUS I STOCKHOLM - KAROLINSKA OCH

DANDERYD - OCH TALAT MED PERSONALEN OM DE PATIENTUNDERSÖKNINGAR JAG HAR GJORT PÅ RESPEKTIVE SJUKHUS.

Jag har undersökt hur man som patient upplever vården på sjukhuset samt vad som är viktigt när man är patient.

I och med att jag själv är behandlad för cancer så vet jag hur man upplever olika situationer och det är bl.a. därför jag är så intresserad av vårdkvalitet.

Dock har det även varit viktigt att fånga in andra patienters åsikter för att sedan ge feedback till vårdpersonalen.

Jag hoppas och tror nämligen att man som patient kan hjälpa vårdpersonalen genom att diskutera hur "deras" patienter upplever vården. Det är oftast bättre att en person berättar om sina upplevelser vid behandlingen, än att man bara läser om det. När jag har redovisat mina undersökningar har det skett i diskussionsform, eftersom jag tror att det är vårdpersonalens erfarenhet och mina idéer tillsammans som kan ge ett bra resultat och förändringar till det bättre för patienterna på kliniken.

□ FÖRST HOS ÖNH PÅ KAROLINSKA

Det första "föredraget" höll jag för avdelningsföreståndarna på öronkliniken på Karolinska sjukhuset. Eftersom det var första gången, var det litet av ett experiment och jag talade då ganska mycket om marknadsföring. Det kändes dock inte så lyckat så till nästa "föredrag" - på Danderyd - inriktade jag mig helt på vårdkvalitet samt patienternas åsikter och behov.

Jag talade då mera om vårdkvalitet och information i stället, och det kändes som om det var intressantare att diskutera både för mej och för personalen. Marknadsföring är ju i genting man direkt behöver ägna sig åt i dag för att locka patienter till ett akutsjukhus i Stockholm. Däremot är vårduveckling och vårdkvalitet något som verkligen är "i tiden" och som det finns ett stort behov av att utveckla med små resurser då budgeten stramas åt.

□ NERVÖST INFÖR ÖRONLÄKARE

Det sista mötet som jag var och pratade på var på öronläkarnas fredagsmöte på Karolinska. Det var, som ni förstår, en ganska nervös Marie som gick dit Jag förstod att det skulle bli mycket frågor

och det gällde att ha kloka och väl genomtänkta svar för att vara övertygande.

Det hela avlöpte dock väl.

De flesta av läkarna hade jag träffat tidigare, så därför var de nog ganska snälla mot mej. Men en del diskussion blev det om information för behandlingen, bemötande, om man får krama sin läkare när man är glad och tacksam (Det får man - oftast!) etc.

Det var mycket givande och jag hoppas på att de vill att jag skall komma tillbaka senare under våren för en uppföljning kring det vi pratade om. Då har jag kanske även hunnit utvidga studien till att omfatta fler personer - om det blir tillfälle till det.

Diskussionerna har vid alla tillfällena varit många och långa och jag hoppas att de varit givande även för den personal som deltagit. Det har i varje fall givit mej mycken kunskap om hur vården fungerar i dag samt hr mycket personalen engagerar och bryr sig om oss patienter utan att vi märker det alla gånger.

Givetvis ställer jag gärna upp och talar om vårdkvalitet även på andra sjukhus. Att jag har börjat på Karolinska sjukhuset beror på att jag själv är opererad där och således känner personalen. Det känns även roligt att kunna ge något tillbaka för de fem år som de tagit hand om och ställt upp på mej då jag haft någon "krämpa".

Fortsättning följer...

Vid pennan:
Marie Säfström.

EG-politiker ger löfte: Kamp mot diskriminering

- Handikappade människor i hela EG kan vara säkra på att vi lyssnar till vad de säger i debatten och att vi gör allt som står i vår makt för att svara mot deras behov.

Det sa Pdraig Flynn, ansvarig i EG-kommissionen för social- och arbetsmarknadspolitik, i ett tal på den första Europeiska Handikappdagen 3 dec i fjol.

- Handikappade människor måste få samma del av rättigheter och förmåner i samhället som andra. För att åstadkomma det kommer EG-kommissionen att fortsätta sina ansträngningar att bekämpa varje form av diskriminering mot handikappade och stödja deras integration, sa Flynn.

□ NÄRA SAMVERKAN

Han fortsatte med att betona att Kommissionen måste arbeta i nära samverkan med de handikappade själva och deras organisationer med förebyggande och rehabiliterande åtgärder för att tillförsäkra lika rättigheter och möjligheter för alla.

- Kommissionen involverar redan nu handikappade människor i beslut som

påverkar deras liv, sa Flynn. Vi stöder aktivt den Europeiska Handikappdagen och välkomnar särskilt det Europeiska Handikappparlamentet som äger rum samma dag.

□ 518 INBJUDNA TILL HANDIKAPPARLAMENTET

518 handikappade delegater, lika många som de ordinarie ledamöterna i Europaparlamentet, var inbjudna att delta i det Europeiska Handikappparlamentet (3 dec -93) som hölls i Europaparlamentets sessionssal i Bryssel.

En "försäkran om åtaganden" förelades ledande EG-företrädare, som under-tecknade åtagandet.

KAFFEREPET

Min farmors syster kom på ett snabbbesök. Hon hade varit i Ludvika och handlat och gjorde ett uppehåll i bussresan hem till Nyhammar för att hälsa på oss. Jag var ungefär sex år när detta hände. Moster Fina, som jag kallade henne, berättade om att hon helt apropå blivit bjuden på ett kaffekalas hemma i byn, och hur trevligt hon tyckte det var att bli ihågkommen av sina gamla bekanta.

- Visst skulle det vara roligt att bjuda hit folk på kaffe. Men man ska ha mycket gott att bjuda på i så fall, så det är väl inte bli mycket av med det. Och inte har vi plats för nåt oknut folk heller, var farmors kommentar.

▫ BJÖD RUNT

Jag satt just då och mumsade på en av hennes goda bullar och kunde inte förstå hur hon kunde säga så! Godare bullar fanns ju inte! Jag tyckte plötsligt synd om farmor, som tydligen inte förstod hur uppskattad hennes brödburk var.

Och i samma stund fick jag en strålände idé. Jag kunde knappt bärga mej innan den kunde sättas i verket. Inte skulle väl farmor behöva gå här och vara ledsen för att inte få ha ett kaffekalas. Jag skulle gå runt i byn redan i morgon och bjuda hem lite folk! Tänk va glada dom skulle bli när dom blir "ihågkommen" och hur snäll de skall förstå att min farmor är! När jag lagt mej på kvällen så låg jag och tränade på att säga "ihågkommen" ända tills jag somnade.

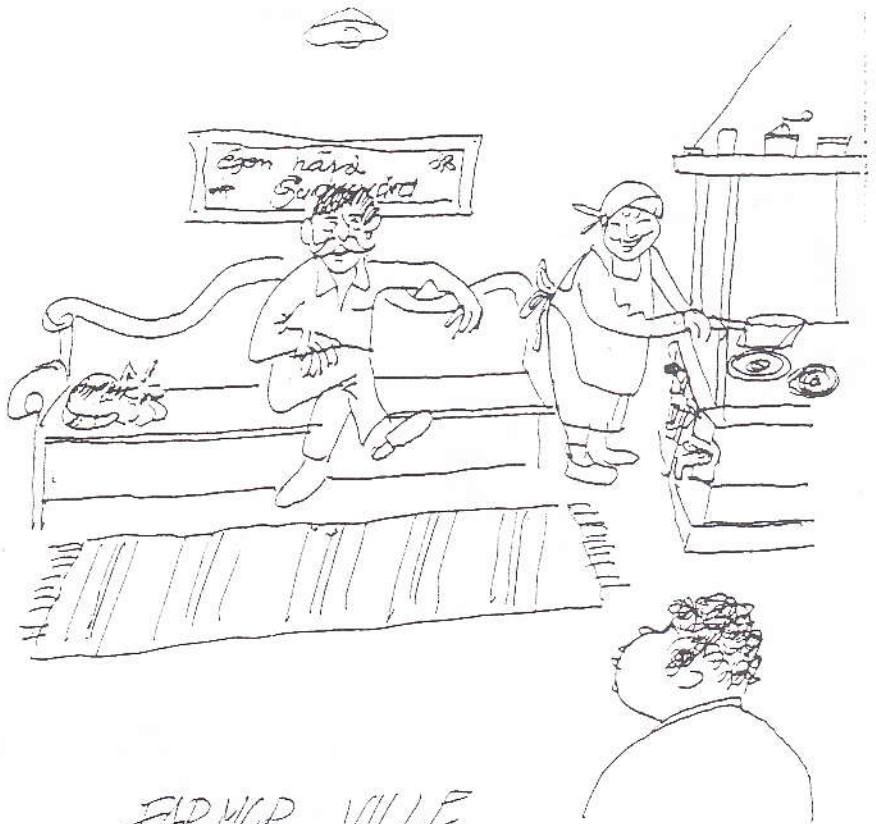
Dagen efter smög jag mej iväg ner till byn och gick in i några av gårdarna och sa att farmor sagt att hon ville bjuda dem på kaffe hemma hos oss i morgon klockan tre på eftermiddagen. De frågade om hon fyllde år eller om det var någon annan anledning. Men jag svarade att hon bara ville att de skulle känna sig "ihågkommen".

Vilket fantastiskt ord jag hade lärt mej! Jag kände mej så vuxen när jag kunde uttala det, och när jag såg hur glada alla såg ut när jag använde det, förstod jag att det var ett verkligt fynd.

Jag hade först tänkt gå in bara till de tre närmaste grannarna, men tyckte sedan att det var så trevligt när folk lyssnade uppmärksamt på vad jag sa och verkade så glada över att bli "ihågkommen" så jag beslöt att gå in på några ställen till.

▫ OLIKA KLOCKSLAG...

Jag råkade emellertid säga olika tid på flera ställen, och så var det ju det där med "ihågkommen" som jag inte kunnat använda i riktigt rätt form, så det som träffades och talades vid blev misstänksamma. De bestämde sig för att det säkert bara var något som den där Rolf hittat på. Men fem-sex personer kom, och jag hade förstås inte talat om för farmor

FARMOR VILLE
ATT NI SKULLE BLI
"IHÅGKOMMEN"

vilken efterlängtat glädje jag hade fixat åt henne. Lätt som en plätt.

▫ DET VAR RÅGBRÖDSDEG

Farmor såg naturligtvis fundersam ut när folk började droppa in. litet uppsnyggade så där mitt på vardagseftermiddan. Förundrade, lite generade blev också gästerna och skruvade på sig en aning när hon tog emot, mjölig om händerna, i full färd med att baka. Det var ju i senaste laget, såg de ut att tänka. Och bestämt var det rågbrödsdeg också! Hon hade ju inte ens kunnat ta i hand och hälsa. Stolarna räckte heller inte till. Vi hade bara tre utom soffan och den var nästan helt upptagen av ostruken tvätt, så stämningen blev litet förvirrad innan man kom sig för att byta några ord.

▫ KANSKE LIKA BRA ATT GÅ UT ETT TAG...

För egen del anade jag snart att det var något som inte riktigt stämde överens med mina avsikter, och det fanns ju heller ingen sittplats över åt mej, så det var kanske lika bra att jag gick ut ett tag. Inte hade jag väl kunnat tro att hela kö-

ket skulle bli så fullt bara för att det kom lite främmande.

När alla hade kommit underfund med det rätta sammanhanget och efter en kort pratstund skilts åt under ömsesidig förståelse, fanns endast Johan Karlsson och hans gumma kvar. Det var han som körde mej till sjukstugan för karbiden i ögonen. Kanske var det just som ett tack för den resan som de accepterade att stanna och dricka lite kaffe. Så gick det med det kalaset!

▫ TUR ATT FAR DIN INTE ÄR HEMMA...

Farmor sa då alla hade gått: Jag vet inte hur det skall bli med dej gosse, som gör på det här viset? Fast egentligen var det ju roligt att så många ville komma. Men lite harmligt var det också, för jag hade ju så ostökad - inte ens tras mattorna på golvet. Dom la jag i blöt borti bäcken i går, när jag tog hem den där tvätten, sa farmor, och nickade mot tvätthögen som nu låg på den uppbyggda sängen.

- Det är tur att far din inte är hemma. Då hade du fått stryk. Så hetlevrad som han är.

Rolf.

PROVSMAKARE STÄLLER FRÅGAN:

VAR DET NÅGOT I MATOLJAN SOM GAV MEJ CANCER?

I dryga 25 år arbetade Ruth Mattisson som provsmakare av matoljor vid en fabrik i Karlshamn. Nu är hon opererad för cancer i matstrupen och pensionär sedan några år tillbaka.

- Jag har inga bevis för att mitt arbete som provsmakare gav mej cancer, men det gör mej fundersam eftersom man vet att det används cancerframkallande ämnen då oljan tillverkas, berättar Ruth Mattisson för DN:s Gösta Karlsson, som samtalat med henne och i en artikel redovisat vilka ämnen som användes i oljeproduktionen.

□ TILLSATS FÖRBJUDES AV EU

Ett av de många olika medel som användes vid oljeproduktionen är extraktionsmedlet 2-nitropropan, och är en produkt som förbjödes av EU. Men detta är inte det enda tvivelaktiga medlet som ingår i oljeproduktionen - och vissa medel är "hemliga", då de inte kan avslöjas av konkurrensskäl mellan olika fabrikanter.

Det kan för övrigt erinras om att färsk forskning gör att man inte längre ställer sig lika positiva från forskarhåll till de vegetabiliska fetter

som marknadsförs, som man gjort tidigare.

□ FICK INGENTING VETA...

- Vi som provsmakade fick ju aldrig veta vad det var vi smakade på. Vi skulle bara smaka och sätta poäng, något annat angick oss inte. Upp till ett hundratal prover kunde avsmakas på en enda arbetsdag.

- Om vi anmärkte på smaken hos en olja så försvann den bara - cheferna hämtade den och dess vidare öde förblev obekant för oss.

- Sista året jag arbetade på fabriken hände något anmärkningsvärt. Vi provsmakare fick sveda i halsen och flera av oss sår i munnen. Men då vi oroad oss så fick vi besked att det inte fanns anledning till detta.

□ SVÅRARE BESTÄMMA SMAK

- Under senaste åren på mitt jobb fick jag§ allt svårare att bestämma smaker. Andra besvär var att jag hade

svårt att svälja, och jag minskade i vikt. Så hade jag en molande värk i mellangärdet, som antogs vara magkatarr.

Till slut kunde Ruts anhöriga övertya henne om att gå igenom en ordentlig undersökning, och då upptäcktes matstrupscancern. 1991 blev det operation, och då hade hon hunnit tappa drygt 10 kilo av sin normalvikt. Vilken hon nu har tillbaka: 57 kilo.

□ INTE RÖKT - INTE DRUCKIT ALKOHOL...

- Jag har aldrig rökt eller konsumerat alkohol, så dessa två orsaker till cancer är uteslutna. Återstår mina funderingar...

Läkarna har sagt: Vi kan inte säga att det var oljorna, men vi kan heller inte utesluta dem som orsak till cancer.

Källa: DN/Gösta Karlsson

Statens bidrag till handikapporganisationer kommer inte att höjas

Enligt den i januari presenterade statsverkspropositionen kommer det statliga stödet till handikapporganisationerna inte att öka 1994. Beloppet ligger fast vid 129,3 miljoner.

I praktiken betyder detta reellt minskade bidrag eftersom ingen som helst kompensation ges för kostnadsökningar.

Intresserade elever.

MAJNY - EN AV VÅRA AKTIVA INFORMATÖRER

Majny Eriksson, Uppsalaföreningen, är en av vårt förbunds aktiva informatörer. Senast kunde vi i slutet av januari återfinna henne i aktion i Brantingskolan i Uppsala Tre lektioner för sjuorna, blev det den här gången.

Eleverna fick, som sig bör, en viktig och lärorik information om en laryngektomeras upplevelser, från diagnos och operation, till rehabilitering. Och så fick man en påtaglig information om rökningens faror.

Majnys information blev så uppskattad att hon på stående fot inbjöds till ännu en informationsdag för såväl sjuor som åttor i skolan!

Handikappenkät ger besked från 956 tillfrågade:

ÖKAD KOSTNAD FÖR VÅRD OCH SERVICE - VAR FJÄRDE KÄNNER SIG DISKRIMINERAD

Handikappförbundens Samarbetsorgan (tidigare HCK) "firade" den internationella handikappdagen den 3 december med att redovisa en enkät bland 956 handikappade.

I ett uttalande från samarbetsorganet säger man till de politiska beslutsfattarna:

- Ta ert ansvar för vad som händer bland landets handikappgrupper. Solidariteten måste tillbaka.

Tillsätt en handikappombudsman med lejonstyrka och genomför handikapputredningens förslag om tydlig lagstiftning för att göra hela samhället tillgängligt.

- Skrota alla avgiftshöjningar på nödvändig social service!

I samarbetsorganets enkätsvar finns det klara besked om hur handikappade upplever sin situation. Här redovisar Lary några av enkätens frågor och svar. Kommentarer är gjorda av samarbetsorganets Margareta Persson.

□ KOSTNADERNA STIGER

Enkätens fråga:

Har dina kostnader för service/vård förändrats under det senaste året?

Svar:

620 (2/3) av de tillfrågade har fått ökade kostnader. 30 (3%) svarade att kostnaderna minskat.

Kommentar:

Det vi varnat för skall komma har redan inträffat. Människor med handikapp får, utöver sina funktionshinder, bära ökade bördor för att andra ska kunna få sänkta skatter.

Hur ska det då inte bli då de nya signalerna från Kommunförbundet om

ÖSTGÖTAR FÖRHANDLAR OM KÖP AV KURSGÅRD

HCK - samarbetsorganet för handikappföreningarna - i Östergötland förhandlar för närvarande om inköp av kurs- och fritidsgården Missmyra.

Landstinget i Örebro prutade på anslag till laryngföreningen

Laryngföreningen i Örebro har fått sin ansökan om landstingsbidrag starkt nedprutad. Av begärda 8.000 kr beviljades 3.000.

Under 1993 hade föreningen fått c:a 12.000 i bidrag till olika aktiviteter.

Örebroföreningen har beslutat att fortsättningsvis delta i landstingsarrangerade hjälpmedelsmöten, särskilt för att bevaka frågan om talhjälpmedel.

Samarbetsorganet kommenterar svaren i enkäten med att konstatera att om det behövs några fallskärmar här i landet, så är det handikappade som har behov av sådana.

att det är fritt fram att höja taxorna på sociala tjänster när fram?

□ DISKRIMINERADE

Fråga:

Har du under det senaste året känt dig särbehandlad i negativ bemärkelse (diskriminerad) på grund av din funktionsnedsättning?

Svar:

Mer än en fjärdedel -270 personer - svarar att de ibland blivit diskriminerade. Som exempel på diskriminering har nämnts

- mobbad

- blir ej trodd

- ingen lyssnar

- på arbetsplatsen

- nedvärderande attityder och fördomar

- får ej den vård och service man behöver.

Kommentar:

Handikapputredningens förslag om en handikappombudsman med muskler och tänder behövs. Det räcker inte med att bara bilda opinion. Någon måste också gripa in med det alla förstår - lag och domstol.'

□ HUR SER DET UT OM ETT ÅR?

Fråga:

Hur tror du att den service/vård du behöver på grund av din funktionsnedsättning kommer att se ut om ett år?

Svar:

Något mer än hälften tror att det blir sämre medan mindre än var tionde tror att det blir bättre.

Kommentar:

Det är påtagligt hur många det är som misstror husläkarsystemet. Och trots att den nya lagen om service för vissa funktionshindrade (LSS) genomförts från 1 januari i år, är framtidstron minimal bland de intervjuade. Det är uppenbart att handikappgrupperna fått bära krisens bördor mer än andra.

Majny i katetern.

REHABILITERINGSBIDRAG KAN SÖKAS FRÅN SOCIALSTYRELSEN

TILLGÅNGEN PÅ HABILITERING OCH REHABILITERING ÄR OJÄMN ÖVER LANDET. DET FINNS OCKSÅ STORA SKILLNADER MELLAN OLIKA GRUPPERS TILLGÅNG TILL KVALIFICERADE INSATSER INOM OMRÅDET GRUPPER MED MINDRE KÄNDA HANDIKAPP HAR SÄRSKILDA SVÅRIGHETER ATT FÅ SPDANT STÖD (Socialstyrelsen i foldern "Stimulansbidrag för habilitering och rehabilitering").

I sin skrift redogör SoS (Socialstyrelsen) för de stimulansbidrag som nu ställs till förfogande för bl.a. handikapporganisationer för habiliterings- och rehabiliteringsverksamhet. Det handlar om 425 miljoner som skall fördelas för att starta eller förstärka verksamheter på dessa områden. I första hand avses det verksamheter som på sikt skall kunna drivas utan stimulansbidrag av det här slaget.

Medel har anvisats av riksdagen och omfattar i första hand fyra år med början i år.

De projekt som i första hand avses är sådana som pågår i ett eller två år, undantagsvis också längre projekt.

Av de 425 miljonerna ställs 300 till förfogande för landstingen och kommunerna, fördelade utifrån invånarantal. Hur dessa medel skall fördelas inom respektive kommun och landsting avgöres av dessa.

Nästa ansökningstillfälle är 1 oktober i år.

Ansökan skall ske på särskild blankett, som man kan beställa genom Socialstyrelsen. Därifrån får man också den folder, till vilken Lary hänvisat ovan i texten.

Här är adressuppgifter:

Socialstyrelsen, LR-enheten,
Rehabkansliet

106 30 Stockholm.

Tel. 08-783 31 76

Fax 08-783 31 72

Hos Socialstyrelsen finns särskilda kontaktpersoner som kan ge upplysningar:

Gunilla Wallgrund tel. 08-783 34 64

Christina Röraby tel. 08-783 33 74

Kerstin Jansson tel. 08-783 34 12

Jan Mattsson tel. 08-783 32 09

Karin Sunesson tel. 08-783 31 72

LÄKEMEDEL BLIR DYRARE

Egenavgiften för inköp av receptbelagda läkemedel har sedan 1992 varit högst 120 kr. för det första läkemedlet på receptet och 10 kr. för de följande på samma recept. Från och med 1 januari 1995, föreslår regeringen, skall avgifterna bli 125, respektive 25 kronor.

Alla ska ha fått sina ID-kort

OBSERVERA

- Jag andas genom ett hål i halsgroppen
- Håll andningshål och luftstrupe fria

- Lagg mej på rygg med en kudde eller dylikt under skulderna

OM ANDNINGSHJÄLP ÄR NÖDVÄNDIG

Gör en kraftig inandning, sätt munnen mot andningshålet och blås in all utandningsluft. Upprepa ungefär var femte sekund.

LARMTELEFON 90 000

Namn o. adress:

Personnr:

Over!

Inför julhelgen distribuerades "gula kortet" från förbundsexpeditionen. Denna legitimationshandling skall således nu finnas hos Laryngförbundets alla opererade medlemmar - i deras handväskor och plånböcker, förhoppningsvis. Så här ser kortets "svenska sida" ut, och på baksidan finns motsvarande text på engelska:

Carl Anton ombord med konst

Också denna förvinter blev det en utställning med Carl Anton, och som utställningslokal hade han valt den gamla skärgårdsbåten Västan. Trevlig miljö för nästan hundralet tavlor, mest akvareller. Men också intressanta oljor, där himmel och hav visade på styrka även i denna teknik. Mycket segelbåtar, mycket natur, mycket intressant akvarellmåleri. En utställning man blev glad av - det är inget dåligt betyg i vintermörkret.

Gott om folk - är man kändis från Vita Bergen så hjälper det ju till.

Men större publik än den Carl Anton fått genom sina brevmärken till Laryngfonden, nej det var det förstås inte.

F. E-n.

Örebroföreningen:

Skolinformation

I sin verksamhetsberättelse för 1993 kan Örebroföreningen konstatera att skolinformationen mot tobak varit växande under året. Föreningen har i detta arbete samverkat med Visir och med dr Matz Larsson vid regionsjukhuset.

Information har också bedrivits vid bl. a. vårdskolor för att informera om vårt handikapp, om vårt förbunds verksamhet och om "projekt munhålecancer".

Vid regionsjukhusets avdelning ÖNH har vi också haft tillfälle till kontakt för information med och till nyopererade patienter.

Föreningen har lyckats bar med sin "återstart", säger man vidare i sin årsberättelse och noterar att man har 38 medlemmar.

EG MED PÅ REHA

EG-Kommissionen deltog i fjol för första gången officiellt som medarrangör för REHA, världens största utställning av hjälpmedel, genomförd i Düsseldorf med 585 utställare från 21 länder. mer än 46.000 besökte utställningen.

SÖRLÄNNINGAR PÅ MUSEUM

Södermanlands läns laryngförening har genomfört en resa till Virå porslinsmuseum. Gott deltagande och intressant resmål.

Utomordentliga guider: Märta och Stig W Karlsson. Bra organisatör: Anna-Greta Lidman.

SEMINARIUM I STOCKHOLM OM RÖSTPROTESER

Atos Medical, tillverkare av Provox-ventiler, arrangerade i januari ett seminarium i Stockholm om röstproteser. Seminariet behandlade kirurgiska, kliniska och logopediska aspekter på detta hjälpmedel.

Det var ett 40-tal läkare och logopedier från hela Sverige som deltog och så deltog undertecknade - Svante och Mari - från Svenska Laryngförbundet. Hela seminariet skulle hållas på engelska, och dessutom medicinsk engelska, så vi var lite spända på hur mycket vi skulle förstå.

□ 250 DRABBAS VARJE ÅR AV LARYNXCANCER I SVERIGE

Docent Richard Kuylenstierna från Karolinska sjukhuset inledde med att hälsa oss välkomna. Han gav oss sedan en bakgrund om larynxcancer i Sverige, det vill säga, det var mest statistiska uppgifter beträffande hur många som drabbades, vilka typer av tumörer det finns i struphuvudet etc. Bland annat berättade han att i Sverige drabbas c:a 250 personer pr år av larynxcancer och av dessa är 90 % män.

□ MEST PROVOK I HOLLAND

Efter detta talade dr F.J.M. Hilgers från The Netherlands Cancer Institute i Amsterdam om deras försök med olika röstproteser.

I dag användes i stort sett enbart Provox-ventiler i Holland, eftersom den

hade visat sig fungera bäst samt varit mest hållbar.

Han visade även ett antal "smaskiga" operationsbilder för att beskriva de tekniker som användes i Holland vid laryngektomi samt vilka fördelar sin finns med olika metoder. Dessutom demonstrerades två olika metoder att sätta in en provoxventil efter operation. I Amsterdam hade man c:a 700 fall av larynxcancer och man genomförde c:a 250 laryngektomier/år.

Han visade även litet statistik över vilken röstkvalitet de opererade hade haft efter operationen. En del patienter kunde tala ganska bra redan efter några veckor.

Det finns alltid risker med att använda en röstprotes, vilket också togs upp Om man inte sköter hygienien kring stomat och proteser kan de bli infektioner, svampbildningar eller så kan fisteln förändras. Dock går det mesta av detta att åtgärda genom tvätt och antibiotika.

□ VAR FJÄRDE EKTOMERAS I GENTOFTE

Näste talare var dr V.H. Balle från Gentofte Universitetssjukhus i Danmark. De hade c:a 30-40 fall av larynxcancer/år på en befolkning av 600.000 innevanare. Av dessa laryngektomerades c:a 25 %.

Han beskrev även de tester de gjort med Blom-Singer- och Provoxventiler. Resultatet var att Provoxventilen håller c:a 5 månader medan Blom-Singer måste bytas redan efter 2 månader. Däremot måste Provox sättas in av läkare medan Blom-Singer kan sättas in av patienten själv. Den är dessutom billigare än Provox.

□ RÖSTTESTER VID HUDDINGE SJUKHUS

Sist ut i raden av föreläsare var logoped Britta Hammarberg vid Huddinge sjukhus. Hon visade de tester som hon gjort vad gäller röstkvalitet hos laryngektomerade i ett forskningsprojekt. Studien har skett i samarbete med Lennart Nord vid Tekniska Högskolan i Stockholm.

Man såg då genom fiberoptik hur strupmuskulaturen i matstrupen, via en röstventil, arbetade på en av oss - nämligen Svante som varit försökspatient under studien. Svantes tal visades även på röntgenbilder och det var mycket intressant att se hur kroppen gör för att producera ljud trots att stämbanden är borttagna.

Trots att vi inte är medicinskt sakkunniga och därför inte alltid kunde förstå de resonemang som fördes av föreläsarna, var det mycket givande att ha fått vara med på detta arrangemang. Vi tyckte både att det var intressant att se och höra hur man gör i andra länder. Och det är ju alltid bra att få öva på sin engelska...

Best regards!

Svante Edman o. Marie Säfström.

Från Mellbystrand till Lichtenstein

Det var en söndagsmorgon i september i fjol som vi äntrade bussen i Mellbystrand för att via Helsingborg via Danmark/Puttgarden dra iväg till Kassel för övernattnig. På måndag gick färden till Bregenz via Frankfurt och Heidelberg för att vi på tisdagen skulle få ägna oss åt Mainau. Färden dit gick via den Schweiziska sidan av välkända Bodensjön. Vi blev överraskade över all en prakt vi fann där. Vid denna tid är det dallorna som står i sin vackraste blomning. Men också mycket annat vackert fanns: bananer, apelsiner mm - men vi hann inte se allt. I stället tillbaka till andra sidan av sjön med färja till norra stranden, till Bregenz.

På onsdagen hann vi med det lilla turistendömet Lichtenstein och dess huvudstad Vaduz. Där var många turister, bl.a. en japan som kom fram och pekade på min hals. Han kunde inte engelska och jag inte japanska. Men vi var i samma medicinska situation. Och till min förvåning kom straxt därefter en fransman och försökte prata, även han var opererad.

Återfärden från Bregenz gick över Lindau och den dagen var vi faktiskt i fyra olika länder!

På torsdag valde vi att med lokal buss besöka ett litet samhälle på landsbygden. Och fredag: Romantic strasse till Rothenburg som anses vara en av Tysklands bäst bevarade medeltidsstäder. Mycket vackert med många korsvirkeshus, gränder och klockspel mm. På lördagkvällen hemma efter en trevlig men jäktig resa.

Kjell o Marie Louise Paulsson.

LARYNGENS UNDRAN

Fonden den sväller, laryngerna dör.
Styrelsen myser åt räntan.
Vad är det vi då har arbetat för
om vi ska dö under väntan.

Rikast på körgårn ger mera klöver.
Men bättre vore för oss
vad som vi alla, säkert behöver:
Resa till Södern förstäss

Rolt

VINNARE I GIBECKS TÄVLAN PÅ MEDICINMÄSSAN

Gibecks gissningstävlan som bestod i att gissa antalet Stom-Vent i en plastkula, placerad i Laryngförbundets monter på medicinmässans utställning gav pristagare enligt nedan (första pris middag för två, övriga biobiljetter).

Plastkulan innehöll 622 Stom-Vent, och vinnaren hade sänär exakt rätt antal i sitt svar. Hans gissning stannade på 621 - ett enda Stom-Vent fel!

Förstapris således till Sanne Hovmöller, Spånga.

Övriga vinnare:

Dan Utas, Mölndal - Per Bergman, Umeå - Catarina Karlsson, Sala-Heby - Katarina Ellnebo, Linköping - Angelika Skarin, Lund.

Grattis till vinnarna.

**Specialister från
Norden föreläser**

**Svenska Laryngförbundet
inbjuder till**

Nordiskt seminarium om

REHABILITERING

av

Laryngektomerade

och

Munhålecanceropererade

5 - 6 maj 1994

på Billingeus i Skövde

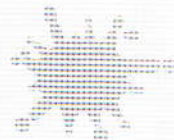
Seminariet vänder sig till dig som är

- **vårdpersonal**
- **opererad eller anhörig**
- **intresserad av andra skäl**

**Ring 08 - 655 83 10 idag
för information**

OBS!

Laryngförbundet har inte
kunnat nå alla med sin
inbjudan till seminariet.
Därför är alla
"efteramälningar" fort-
farande välkomna!

= Svenska Laryngförbundet = Barks väg 14 = 170 73 Solna =

= Tel. 08 - 655 83 10, 655 83 20 = Texttel. 08 - 655 43 20 = Telefax 08 - 655 46 10 =